

Status og planer for arbeidet med mer bærekraftig drift av universitetene og høyskolene

Notat utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av UHR-Administrasjon

November 2020

I mai 2019 diskuterte UHR-Administrasjon ulike tiltak som kan bidra til å styrke arbeidet med mer bærekraftig drift av universitetene og høyskolene. Det var stort engasjement i diskusjonen og i ettertid ble det oppnevnt en liten arbeidsgruppe som fikk i oppgave å jobbe videre med dette temaet.

Arbeidsgruppen har sendt ut en del spørsmål til alle medlemmene i UHR-Administrasjon, og vil takke for alle tilbakemeldingene vi har fått. Disse danner bakgrunn for notatet som legges frem til diskusjon. Hensikten med disse spørsmålene var todelt, å få en status over arbeidet som er gjort og som pågår i UH-institusjonene, og å dele erfaringer fra dette arbeidet på tvers av universitetene og høyskolene.

Spørsmålene vi stilte er inndelt tematisk i områdene miljøsertifisering, miljøregnskap, reisepolicy, organisering og ledelsesforankring – og ulike miljøtiltak.

Basert på de tilbakemeldinger arbeidsgruppen har fått, tolker vi både miljøsertifisering og miljøregnskap som virkemidler som flere virksomheter kan ha nytte av å innføre.

Det er uklart for gruppen om reisepolicyene som er utviklet har hatt noen betydning så langt, både fordi det flere steder er et relativt nytt virkemiddel og fordi koronapandemien har redusert antallet flyreiser, som er hovedutslippskilden knyttet til reiser, drastisk.

Organisering og ledelsesforankring av dette arbeidet internt i virksomheten, tenker arbeidsgruppen kan bli en egen diskusjon i UHR-Administrasjon.

Det er innført en rekke ulike tiltak for å øke bærekraftig drift. Ut over tiltak som kildesortering og økt bruk av el-biler er det stor oppmerksomhet rundt sirkulærøkonomi, dvs. gjenbruk. Klimahensyn virker gjennomgående å ha en sentral plass når det bygges nytt i sektoren. Det er en rekke enkelttiltak som er innført ved universitetene og høyskolene og kap. 6 i notatet beskriver disse nærmere.

Avslutningsvis, i notatets kapittel 7 stiller gruppen en del spørsmål som vi håper kan bidra til gode diskusjoner i enhetsmøtet til UHR-Administrasjon. Et av de mest sentrale spørsmålene er hva som nå bør gjøres videre på dette området, og hvilken rolle UHR-Administrasjon eventuelt skal ha i det videre arbeidet.

Arbeidsgruppen håper at notatet kan virke som inspirasjon, og også være til hjelp i arbeidet med de ambisiøse målene som er satt for økt bærekraft i tiden fremover.

Oslo,
November 2020

INNHOOLD

1. Bakgrunn	4
2. Miljøsertifisering	7
2.1. Sammenligning: Miljøfyrtårn og ISO 14001	7
2.2. Hvilke universitet og høyskoler har, eller planlegger, sertifisering.....	8
2.3. Erfaringer med sertifiseringsordningen	8
2.4. Oppsummering - sertifisering.....	11
3. Miljøregnskap.....	12
3.1. Hvem har, og hvem planlegger miljøregnskap.....	13
3.2. Hvordan arbeides det med miljøregnskap	14
3.3. En nasjonal modell for klimaregnskap	15
3.4. Oppsummering – klimaregnskap.....	16
3.5. Trenger man både miljøsertifisering og klimaregnskap?	17
4. Reisepolicy.....	17
4.1. Hvem har, og hvem planlegger en egen reisepolicy:	18
4.2. Digitale møter.....	19
4.3. Bruk av økonomiske virkemidler for å reise mer miljøvennlig.....	19
4.4. Bruk av hjemmekontor.....	20
4.5. Konklusjon - reisepolicy.....	21
5. Organisering og ledelsesforankring.....	21
5.1. Oppsummering – organisering og ledelsesforankring	22
6. Ulike miljøtiltak.....	22
6.1. Generelle tiltak	22
6.2. Lokaltransport	23
6.3. Anskaffelser/innkjøp og sirkulærøkonomi	23
6.4. Drift - bygg.....	25
6.5. På lag med naturen	26
7. Hva nå? En del spørsmål til diskusjon	26
8. Vedlegg.....	29
8.1. Tilbakemeldingene fra UH-institusjonene om andre klimatiltak	29
9. Lenker til mer informasjon	34
9.1. Lenker til miljøstrategier, miljøregnskap og miljøsertifisering.....	34
9.2. Lenker til reisepolicyer	35
9.3. Vedlegg til Leiekontrakt mellom Statsbygg og Universitetet i Agder.....	36

1. Bakgrunn

Statsråd Iselin Nybø inviterte i 2019 UH-sektoren til en klimadugnad. Asplan Viak fikk i oppgave å utarbeide en analyse over klima- og miljøfaktorer i UH-sektoren og deretter utarbeide forslag til indikatorer. Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) fikk i oppdrag å velge ut tema og utvikle et vurderingskort for å synliggjøre tiltak relatert til det grønne skiftet, i samarbeid med UHR. Fra statsrådets side ble dette foreslått som en konkurranse mellom de høyere utdanningsinstitusjonene. Universitetene, høyskolene og UHR var kritiske til denne fremgangsmåten, av flere grunner. Det viktigste bidraget fra våre høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner er utvikling av ny kunnskap for en mer bærekraftig fremtid. Videre er det ikke mulig å utlyse en konkurranse mellom så ulike institusjoner. Ulikhetene dreier seg blant annet om fagportefølje, geografi, størrelse og om man eier eller leier egen bygningsmasse. Det ble også påpekt at innføring av et måleregime med 97 indikatorer i verste fall ville kunne ta ressurser fra arbeidet med det grønne skiftet. UHR skrev blant annet følgende i sin høringsuttalelse:

UHR er tilfreds med at arbeidet (*med grønn dugnad og vurderingskort*) stilles i bero. Et utvalg rektorer ga allerede på UHR-konferansen 2019 uttrykk for sin skepsis til forslaget om vurderingskort med grønne indikatorer; både formålet, omfang og tematisk innretning i vurderingskortet.

Flere av våre medlemsinstitusjoner har benyttet Asplan Viak og andre konsulenter i sitt interne arbeid med å utvikle klimaregnskap på egen institusjon. Noen institusjoner er sertifisert som miljøfyrtårn, og er tilfreds med dette systemet. Faktoranalysen og indikatorrapporten, som Asplan Viak har utarbeidet for Kunnskapsdepartementet, kan være en ressurs for den enkelte institusjonens arbeid med å gjøre institusjonenes drift og vedlikehold mer miljøvennlig og klimanøytral. UHR mener imidlertid at indikatorrapporten ikke kan benyttes til å innføre et omfattende, obligatorisk indikatorsett for hele sektoren.

UHR er bekymret for at det legges opp til et stort målstyringsregime, stikk i strid med intensjonene om lavere rapporteringsbyrde og mindre styring. Konkurranse mellom institusjonene er lite fornuftig fordi sektoren er heterogen, og det er et uttalt mål at den fortsatt skal være det. Bare et premiss som å eie eller leie egen boligmasse, vil ha stor betydning for hvilken frihet institusjonen selv har til å innføre tiltak.

I september 2020 gikk statsråd Henrik Asheim langt i å avlyse arbeidet med klimaindikatorene og heller signalisere at det var andre måter å intensivere arbeidet med mer bærekraftig drift og arbeide bedre for det grønne skiftet på. Dette var i tråd med innspillene fra UH-institusjonene og UHR.

UHRs strategiske enheter arbeider med bærekraftsspørsmålet innenfor sine respektive arbeidsfelt, det vil si de utdanninger og forskningsområder som den enkelte strategiske enhet arbeider med. For UHR-Administrasjon er det først og fremst driften av institusjonene som er aktuell.

Basert på diskusjoner i arbeidsutvalget til UHR-Administrasjon, ble det satt ned en gruppe som skal forberede en diskusjonssak til UHR-Administrasjon og etter hvert til UHRs styre, bestående av:

Lise Sofie Woie, Norges idrettshøgskole (leder)
Carl-Morten Gjeldnes, Høgskolen i Østfold
Steinar Vestad, Universitetet i Bergen
Kjærstin Åstveit, UHRs sekretariat (sekretær)

Arbeidsgruppen fikk som mandat å følge opp diskusjonen i arbeidsutvalgsmøtet 27. januar 2020, jf. referat fra dette møtet:

Sak 20/08 Oppfølging/videreføring av arbeidet med bærekraft

Det ble oppnevnt en arbeidsgruppe som fikk ansvar for å utrede denne saken videre, basert på diskusjonen i møtet. Det ble diskutert utvikling av reisepolicy, behovet for tydeligere ledelse, klimaregnskap, Dikus arbeid med vurderingsskjema, miljøvennlige løsninger for bygg og drift, bruk av areal, arbeidet for å bli miljøfyrtårn.

Det er etablert et klimanettverk i UH-sektoren, og arbeidsgruppen bes også om å kontakte dem.

Arbeidsgruppen har diskutert bruken av begrepene miljø og klima. Miljø som begrep kan defineres som omgivelser eller ytre livsvilkår. For eksempel kan man ha et godt eller dårlig arbeidsmiljø der man jobber. Klima betyr egentlig vær målt over tid, som i klimaendringer over en 30 års periode f.eks. Men det brukes også videre enn dette, f.eks. i begrep som klimagasser. Det snakkes også om miljøendringer, som egentlig går inn i klimaendringsdefinisjonen. Videre snakkes det både om miljøregnskap og klimaregnskap, der man måler det samme. Begrepene brukes altså noe om hverandre for å diskutere utviklingen vi nå er inne i, noe også dette notatet vil bære preg av.

Arbeidsgruppen har valgt å konsentrere sitt arbeid rundt de følgende punktene:

- Miljøsertifiseringer
- Miljøregnskap
- Reisepolicy
- Organisering og ledelse
- Andre miljøtiltak

Vi ba alle institusjonene om å sende inn eksempler på gode tiltak som institusjonene enten har gjennomført eller planlegger å gjennomføre på bærekraftområdet. Det ble bedt om tilbakemelding på følgende spørsmål:

- 1) Har dere et eget miljøregnskap eller planlegger dere å lage et slikt?
Hvis ja, kan dere si noe om omfang/premisser for dette?
- 2) Er dere miljøsertifisert, gjennom ISO- eller miljøfyrtårnordninger? Hvis ja, kan vi få tilgang til lenker som gir mer informasjon om dette internt ved institusjonene?
- 3) Har dere utviklet en egen reisepolicy? Hvis ja, kan vi få tilsendt denne?

- 4) Vi er kjent med at flere har utviklet ulike miljøtiltak, som f.eks. tilgang til el-biler på flercampusinstitusjoner, løsninger for bytteøkonomi og gjenbruk. Kan dere sende en kort beskrivelse av hvilke sånne tiltak dere har utviklet og om dere har noen fremtidige planer for slike tiltak?

Følgende institusjoner har svart

Dronning Maud Minne Høgskolen - DMMH
Fjellhaug Internasjonale Høgskole - FIH
Handelshøyskolen BI – BI
Høgskolen i Innlandet – INN
Høgskolen i Molde – HiM
Høgskolen i Østfold – HiØ
Høgskulen i Volda – HiV
Høgskulen på Vestlandet – HVL
Lovisenberg diakonale høyskole – LDH
MF vitenskapelig høyskole – MF
Nord universitet – Nord
Norges Handelshøyskole – NHH
Norges idrettshøgskole – NIH
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – NMBU
Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet – NTNU
OsloMet - storbyuniversitetet
Samisk høyskole/Sami allaskuvla – Samisk
Universitetet i Agder – UiA
Universitetet i Bergen - UiB
Universitetet i Oslo – UiO
Universitetet i Stavanger – UiS
Universitetet i Sørøst-Norge - USN
Universitetet i Tromsø - UiT

Gruppens representant fra BOTT-institusjonene har dessuten sendt inn informasjon om de fire universitetenes arbeid knyttet til klimaregnskap, i tillegg til rapport om klimaregnskap fra UiB, UiO og UiT.

Innledningsvis vil arbeidsgruppen takke alle som har sendt inn svar. Den raushet som finnes i sektoren når det gjelder å dele erfaringer, er av avgjørende betydning og har også denne gang bidratt til en relativt god oversikt over status, og at gode råd og informasjon kan deles videre på tvers av institusjonene.

Samtidig ønsker gruppen å presisere at tilbakemeldingene vi har fått er på ulikt nivå. Det vil si at svarene ikke kan tolkes som utfyllende på den måten at de dekker alt arbeid den enkelte UH-institusjon gjør innenfor området mer bærekraftig drift av institusjonene. Noen har gitt detaljerte tilbakemeldinger og noen har sendt inn overordnede stikkord. For å dekke målene med dette notatet, å gi status og bidra til erfaringsutveksling, anser gruppen at vi har fått god og tilstrekkelig informasjon.

2. Miljøsertifisering

I arbeidet med omlegging til mer miljøvennlig drift, har flere institusjoner på eget initiativ gått inn for å bli miljøsertifisert. Det finnes tre anerkjente sertifiseringsordninger for miljøledelse i Norge, iht. informasjon fra nettsiden miljøfyrtårn.no, der Miljøfyrtårn er den mest brukte. De to andre er ISO 14001 og EMAS.

Det finnes også egne sertifiseringsordninger for bransjer, som Grønt flagg, som er en miljøpedagogisk sertifisering av skoler – eller BREEAM som er en miljøsertifisering av bygg. Flere UH-institusjoner har benyttet seg av BREEAM.

2.1. Sammenligning: Miljøfyrtårn og ISO 14001

Stiftelsen Miljøfyrtårn skriver at flere virksomheter velger å innføre både Miljøfyrtårn og ISO 14001. Begrunnelsen for dette er at Miljøfyrtårn og ISO 14001 kan utfylle hverandre på en god måte slik at man får et fullstendig og helhetlig miljøstyringssystem i virksomheten. For UH-institusjonene har de fleste valgt miljøsertifisering gjennom Miljøfyrtårn-løsningen, men også ISO 14001 har vært brukt.

På denne siden er forskjellene mellom de to sertifiseringsordningene presentert:

<http://www.miljofyrtarn.no/wp-content/uploads/2017/06/MFTvsISO14001.pdf>

Noen av de største forskjellene er: Mens miljøfyrtårn er en nasjonal ordning, er ISO 14001 del av en internasjonal sertifisering. Begge ordningene har krav om kontinuerlige forbedringer i miljøarbeidet. Miljøfyrtårn har ferdig definerte bransjekriterier, mens ISO-ordningen ikke er bransjeorganisert, men gjennomfører egne kartlegginger av miljøaspekter med tilhørende miljøpåvirkning. ISO har altså ingen definert metode og det som oftest benyttes er inn-ut analyser av produkter og tjenester. Miljøfyrtårn omhandler både indre og ytre miljø, mens ISO omhandler ytre miljø og har en egen standard for arbeidsmiljø. Sertifiseringsprosessen og forventninger til styringssystem er også noe ulikt ved de to sertifiseringsordningene. Det samme gjelder krav til rapportering og kostnader forbundet med de to ordningene.

De fleste universitetene og høgskolene som har valgt sertifiseringsordninger, har valgt miljøfyrtårn. Det er tre kriteriesett som må oppfylles for å bli miljøfyrtårnsertifisert:

- grunnleggende felles kriterier
- kriterier til byggeier eller leietaker
- bransjekriterier

Universiteter og høgskoler er ikke spesielt nevnt i informasjonen på nettsidene til Miljøfyrtårnstiftelsen, men det finnes lenker sist i dokumentet til miljøfyrtårnarbeidet ved noen institusjoner som gir mer informasjon.

2.2. Hvilke universitet og høyskoler har, eller planlegger, sertifisering.

Når det gjelder miljøsertifisering, viser tabellen under hvem som har innført, eller har planer om å innføre en sertifiseringsordning.

Institusjon	Miljøsertifisering	Planlegger det	Kommentarer
BI	Miljøfyrtårn		https://www.bi.no/om-bi/barekraft/bygg/
DMMH	Nei	Nei	
FIH		Ja	Vil arbeide for en sertifiseringsordning i 2021
HiM	Nei		
HiV	Miljøfyrtårn		
HiØ		Ja	Skal miljøfyrtårnsertifiseres innen 30.06.21
HVL	Ja	Ja	4 av 5 campus gjennom miljøfyrtårn, campus Bergen jobber med det nå.
INN	Nei		
LDH	Nei		
MF	Miljøfyrtårn		
NHH		Ja	Jobber for miljøfyrtårnsertifisering
NIH	Nei	Kanskje	Vil undersøke om det vil tilføre NIH mer enn andre tiltak
NMBU	ISO 14001		Har tatt pause for å vurdere ressursbruk opp mot nytte
Nord	Miljøfyrtårn		
NTNU	Nei	Nei	Følger prinsipper for god miljøledelse
OsloMet	Nei		
Samisk	Nei		
UiA	Nei	Kanskje	Undersøker om det vil tilføre institusjonen noe mer utover eksisterende tiltak.
UiB	Miljøfyrtårn		
UiO			BREEAM-NOR for byggeprosjekt, med minimumskrav til nivå: excellent
UiS	Miljøfyrtårn		
UiT	Nei	Nei	
USN	Miljøfyrtårn		

2.3. Erfaringer med sertifiseringsordningen

Arbeidsgruppen har bedt om litt mer informasjon om erfaringer med sertifiseringsordningen, fra noen av dem som har hatt dette en stund:

BI skriver følgende om sine erfaringer med miljøsertifisering og klimaarbeid:

Miljøfyrtårnsertifiseringen gir BI et konkurransefortrinn i anbudsprosesser der miljø er et krav i en anskaffelse. Vi rapporterer hvert år på ulike kategorier og iht til kriteriesett, i BIs tilfelle er det kontorvirksomhet, grønne konferanser og gårdeier (Oslo). BI bruker hovedkontormodellen som gir oss en helhetlig arbeidsmetodikk med miljøledelse, de regionale campusene jobber kontinuerlig for å redusere sine lokale miljøpåvirkninger, i

samsvar med BIs overordnede miljømål. Samtidig rapporterer hovedkontoret (campus Oslo) på det som styres og bestemmes av sentrale avtaler.

Miljøfyrtårn er en god start for å få oversikten over de største utslippskategoriene. Hvert tredje år er det re-sertifisering, da må en svare opp ulike krav. Noen av kravene er lovpålagte og andre er fra Miljøfyrtårn. Vi opplever at kravene blir strengere for hver gang og det er bra, for da må vi gjøre kontinuerlig forbedring på egen drift og prosesser. Portalen til Miljøfyrtårn er enkel å bruke, det som tar tid er innsamling av data og kvalitetssjekk av disse. Men, jo flere ganger en har gjort det, jo bedre blir tallene. Ved re-sertifiseringen kan det være lurt å sette sammen en arbeidsgruppe bestående av HR, drift og Miljøfyrtårnansvarlig slik at oppgavene blir fordelt mellom de ulike fagfeltene. På BI har vi også møter med de som skal rapportere inn slik at vi får snakket sammen og forstår hva vi skal rapportere på. Det kan være lurt å være to stykker som jobber med det slik at det blir kunnskapsdeling. BI har også hatt inne en konsulent som bidrar med å kvalitetssjekke det vi fremskaffer av dokumentasjon slik at når sertifisør kommer er vi sikker på at vi har det vi trenger. Miljøfyrtårn er også veldig tilgjengelig for raske avklaringer og spørsmål.

Den årlige rapporten skal være levert til 1.april, vi pleier å starte den jobben ca i uke 6 for å komme i mål. Ved en re-sertifisering så bruker vi ca 10-12 uker i forkant av møte med sertifisør. Bruk av menneskelige ressurser vil bli mer effektivt etter hvert som man får trening i arbeid. BI har i tillegg til Miljøfyrtårn valgt å føre klimaregnskap etter GHG protokollen, da dette gir oss langt bedre data å ta beslutninger på. Miljøfyrtårn sitt klimaregnskap blir ufullstendig for vårt formål.

Det vi savner med Miljøfyrtårn er at de ikke har etablert et eget kriteriesett for UH-sektoren. Om flere aktører i sektoren ønsker å Miljøfyrtårn sertifisere seg burde sektoren ta et samlet initiativ overfor Miljøfyrtårn for å få på plass et slikt kriteriesett.

HVL skriver følgende om sine erfaringer med Miljøfyrtårnsertifisering:

- Ved HVL er 4 av 5 campus sertifisert som Miljøfyrtårn og campus Bergen jobber mot førstegangssertifisering ila desember i år.
- Det er en omfattende prosess, men bidrar også til å rydde opp i egne rutiner og system på alt fra medarbeidersamtaler og ansattmedvirkning til brannvern og innkjøpsrutiner, samt direkte utslipp, energibruk og interne reiseregulativ.
- Målet er å få en status på hvor vi er i dag, og så utarbeide planer, rutiner, organisering og avse ressurser for å bli stadig bedre på klima og miljø, inkludert HMS
- Det er viktig at det avsettes ressurser til arbeidet, og etter at sertifiseringen er overstått (og forhåpentligvis bestått) begynner arbeidet med å utvikle, vedlikeholde og endre systemene som er lagt inn/ som vi har i dag, slik at rapportene blir bedre til neste gang.
- Konsulentene i Miljøfyrtårn oppleves veldig på tilbudssiden og gir gode maler, eksempler og råd og støtte underveis til de som ønsker å bli sertifisert. Så langt er i hvert fall vi fornøyd.
- Et viktig premiss er at jobben med sertifiseringen forankres i ledelsen, og det må være en genuin interesse og engasjement for, samt ressurser avsatt for å få dette til.

MF

MF har vært sertifisert som Miljøfyrtårn siden 2012, og ble re-sertifisert i 2015 og 2018. Bakgrunn for sertifiseringen ligger i deres strategiske plan om at MF skal ha en infrastruktur som støtter opp under og stimulerer faglig virksomhet, arbeidsmiljø og trivsel. Videre tolker MF forpliktelser i lover og forskrifter, samt sitt samfunnsansvar dithen at de bærer et medansvar for miljøet.

Institusjonen skal preges av en bevisst holdning i forhold til miljø, ansvar og forvaltning, og MF har ønsket å styrke miljøbevisstheten blant ansatte og studenter. MF ønsker å drive sin virksomhet med en fornuftig lav miljøbelastning og å være et godt eksempel, slik at medarbeidere, studenter, leverandører og andre stimuleres til å ta et helhetlig miljøhensyn.

På den bakgrunnen har forpliktelsene og strukturen som følger av sertifiseringen gjennom Miljøfyrtårn ledet MF til å etablere en systematikk for å måle og vurdere seg selv på innenfor definerte aktiviteter og områder. Til dels har det vært logiske og åpenbare interesser for kartlegging, - til dels mer tilslørte og vanskelige problemstillinger, som kommer litt i konflikt med oppgaver og interesser som MF har. Målinger av områder som reiser, avfall, innkjøp har krevet rapportering og registreringer som MF ikke hadde, men som lot seg innføre. Vurderinger og mål mht å engasjere ulike grupper av medarbeidere og studenter har til tider vært og er fremdeles krevende.

MF er likevel ikke i tvil om at sertifiseringen har vært en nyttig pådriver for å bevisstgjøre virksomheten og legge strukturer, samtidig som de også bevisstgjøres på holdninger, mål og sammenhenger som munner ut i en ønsket adferd. Miljøarbeidet har sin naturlige plass i kvalitetssystemet, knyttet til etablerte organer som AMU og LMU, og med direkte rapportering til Styret.

NMBU skriver:

I 2003 ble NLH sertifisert etter ISO 14001-standard for første gang og UMB/NMBU har beholdt sertifiseringen frem til 2016. Ved årsskiftet 2016 valgte rektor å ta en pause i sertifiseringen basert på en analyse av ressursbruk og på innspill fra miljørådet.

NMBU har betydelig kompetanse på miljø- og klimaspørsmål og vi har satset på å bruke denne inn i et eget miljøråd. Miljørådet er et rådgivende organ som skal gi faglige råd til NMBU i forhold til universitetets miljøprofil og -arbeid. De skal også gi råd på langsiktige, overordnet utvikling og planer, men også for mer kortsiktige, konkrete tiltak. Medlemmene skal gi råd med utgangspunkt i hver sine respektive fagkompetanser. Miljørådet består av fagpersoner, studentrepresentant og ledes av prorektor. Rådet har behandlet ulike saker de senere årene blant annet miljømål, handlingsplaner, reisepolicy, klimaregnskap og ulike konkrete tiltak.

Prorektor konkretiserer beslutningen om å ta en pause fra sertifiseringen som følger:
Det er riktig at vi hadde en ISO 14001 sertifisering i en periode fram til 2016. Sertifiseringen ble opplevd som relativt byråkratisk, og vi konkluderte med at det i liten grad bidro til reelt miljøarbeid. Dette er relativt kostbare sertifiseringsordninger som krever mye administrasjon. I 2016 skrev en gruppe studenter fra NMBU Handelshøyskolen

en oppgave om ulike EMS for NMBU som vi så hadde oppe i miljørådet. Vi hadde også de ulike leverandørene inne for å presentere seg. Det ble da konkludert med at ingen av dem hadde løsninger som dekket vårt behov. For å styrke miljøarbeidet på campus har vi derfor siden 2018 forankret miljørådet sterkere i ledelsen ved at jeg, som prorektor, er leder av miljørådet. Ved at vi har et miljøråd som har en så tung forankring i toppledelsen opplever vi at det er mindre nytte av en ekstern evaluering/sertifisering. Vi vil likevel sannsynligvis ta en ny vurdering og en evaluering av dagens ordning i miljørådet snart.

UiB

Miljøfyrtårn er Norges mest brukte sertifikat for virksomheter som vil dokumentere sin miljøinnsats og vise samfunnsansvar.

Hovedprinsippene i ordningen er at virksomheten må dokumentere at den oppfyller en rekke såkalte bransjekrav, at miljøkravene som stilles er strengere enn minstekravene i lovverket, og at det kreves kontinuerlig forbedring over tid. For UiB innebærer ordningen at universitetet oppfyller rundt 120 miljøkrav innen avfall, innkjøp, transport, energi, HMS-systemer og arbeidsmiljø.

Re sertifiseringsprosesser sikrer at det jobbes kontinuerlig med forbedringer. Det pekes også på at sertifiseringen har en omdømmemessig verdi. Samtidig er miljøsertifisering et krav som settes til våre leverandører og det er en oppfatning at vi bør etterleve like strenge krav som vi setter til disse.

Ansvar for oppfølgingen av universitetets klimaarbeid er lagt til en egen styringsgruppe.

USN beskriver sine erfaringer med Miljøfyrtårnsertifisering som følger: Ved å være en miljøfyrtårnsbedrift får vi smarte verktøy for å jobbe konkret med bærekraft innen områder som arbeidsmiljø, avfallshåndtering, energibruk, innkjøp og transport. Vi får også hjelp til å jobbe helhetlig, systematisk og langsiktig med tiltak som vil forbedre våre miljøprestasjoner, redusere klimagassutslippene – og bidra til en grønn fremtid.

Med Miljøfyrtårn-sertifisering blir det mye enklere å dokumentere virksomhetens miljøarbeid med årsrapporter for de ulike studiestedene. Dette gir oss gode forutsetninger med å bidra til å oppnå flere av FNs bærekraftsmål.

2.4. Oppsummering - sertifisering

Arbeidsgruppen vurderer tilbakemeldingene vi har fått knyttet til sertifiseringsordninger, som at samtlige som har Miljøfyrtårnsertifisering virker å være fornøyde med dette. Det gir en struktur og et driv og bidrar til å arbeide mer kontinuerlig med forbedringer. NMBU bruker ISO 14001, og har tatt en pause i sitt sertifiseringsarbeid. NMBU har i stedet styrket eget miljøråd, som nå ledes av prorektor. På bakgrunn av de positive erfaringene, bør kanskje flere institusjoner vurdere å bruke sertifiseringsordninger som verktøy.

3. Miljøregnskap

Selv om Kunnskapsdepartementet har avlyst arbeidet med rapportering på indikatorer, som Diku ble bedt om å gjennomføre, har myndighetene gitt klare signaler om at arbeidet med økt bærekraft skal ha stor oppmerksomhet i tiden fremover. Det pågår mye på dette området, blant annet et eget prosjekt i regi av regjeringen der det bes om innspill til hvordan Norge kan innfri FNs bærekraftsmål innen 2030

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/inviterer-til-idedugnad-for-a-na-berekraftsmala/id2736957/>

Med tanke på UH-sektoren, kan det være interessant å se på Asplan Viaks vurderinger av hvilke tiltak de konkluderer med, som kan være nyttige for UH-institusjonene å jobbe videre med. De viktigste utslippsfaktorene de har identifisert, grupperes som følgende klimagassutslipp og tema knyttet til biologisk mangfold¹.

Klimagassutslipp:

Reise og transport

Energi

Forbruksmateriell og inventar

Bygg

Tjenester

Biologisk mangfold:

Endringer i arealbruk

Klimaendringer

Spredning av fremmede arter

Forurensning

Asplan Viak trakk frem flyreiser, elektrisitet og fjernvarme som de viktigste faktorene som står for veldig store andeler av de totale klimagassutslippene. De andre faktorene fra listen ovenfor ble også betegnet som viktige. For å være mest mulig treffsikre i arbeidet med å få ned klimagassutslipp, er det viktig kunnskap å identifisere de viktigste utslippskildene. Også flere UH-institusjoner har gjort dette, gjennom egne miljøregnskap. De samme utslippsfaktorene går igjen i regnskapene.

Arbeidsgruppen ble bedt om å kontakte klimanettverket som er etablert i UH-sektoren. Tilbakemeldingen fra nettverket er knyttet til klimaregnskap, gjennom følgende anbefaling til hver institusjon:

1. Lag et klimaregnskap for å få kartlagt nåværende status og kommunisere dette internt og eksternt.
2. Lag en helhetlig strategi for bærekraft: mål/ambisjoner/utsteking av kurs innen forskning, utdanning, drift og formidling/kommunikasjon. Ett konkret mål i en strategi kan være å sette et klimamål frem mot 2030 og så må det lages en plan for hvilke aktiviteter som skal reduseres med x for å nå målet.

¹ [Klima- og miljøfaktorer for universitets- og høyskolesektoren](#)

3. Etabler en gruppe som har ansvaret for bærekraft: x antall personer som jobber med oppfølgingen av bærekraftstrategien og som kontinuerlig lærer av arbeidet og følger opp organisasjonen, samt er et samlingssted og kontaktpunkt for alt med bærekraft i en stor organisasjon.

Ledelsesforankring anses å ha stor betydning for dette arbeidet.

3.1. Hvem har, og hvem planlegger miljøregnskap

Tilbakemeldingene fra UH-institusjonene om hvem som har og hvem som planlegger å innføre et miljøregnskap, følger under:

Institusjon	Miljøregnskap	Planlegger det	Kommentarer
BI	Ja		
DMMH	Nei	Nei	
FIH	Nei	Nei	Vil bli en del av en ev. sertifiseringsordning
HiM	Ja		Gjennomført i 2019
HiV	Ja		
HiØ			Energiovervåker strøm, fjernvarme, fjernkjøling, olje og vann.
HVL	Ja		
MF	Ja		Miljøfyrtårn
INN		Ja	
LDH	Nei		
NHH		Ja	Genereres av årlig klima- og miljørapport
NIH	Begrenset		Rapporterer på energiforbruk, avfall, innkjøp, vannforbruk, utslipp og transport
NMBU	Ja		Hentes ut via miljøtårnsertifisering
Nord	Ja		Hentes ut via miljøregnskap
NTNU	Ja		Se egen beskrivelse under
OsloMet	Ja		
Samisk	Nei	Nei	
UiA	Begrenset	Ja	Har hatt for begrenset del av virksomheten. Besluttet i 2019 at det skal omfatte hele virksomheten.
UiB	Ja		
UiO	Ja		
UiS	Ja		Hentes ut fra Miljøfyrtårnmodellen. Lager også en miljødatabase med relevante miljødata. Denne er foreløpig på intranett, men skal etter hvert tilgjengeliggjøres for studenter.
UiT	For deler av virksomheten	Ja, i regi av BOTT	

3.2. Hvordan arbeides det med miljøregnskap

Det er ulike måter å lage miljøregnskap på, først og fremst opp mot hva som inngår i regnskapet. Noen har gitt mer informasjon om hvordan de arbeider med sine regnskap:

NTNUs årsregnskap danner grunnlaget for miljøregnskapet og klimafotavtrykket blir beregnet gjennom en miljøutvidet kryssløpsanalyse. Analysen estimerer det totale klimafotavtrykket, både direkte og indirekte utslipp, fra alle innkjøp som NTNU utfører i løpet av et år. Det vil si at alt NTNU betaler for er inkludert, mens aktivitet som NTNU ikke betaler for (eks. reiser til og fra jobb) er ikke med. Regnskapstall for NTNU kombineres med en utslippsmodell og utslippsstatistikk som gjør det mulig å estimere livsløpsutslipp for hvert innkjøp NTNU utfører.

BI fører sitt regnskap basert på GHG-protokollen, der det registreres utslipp gjennom tre scopes, scope 1 (direkte utslipp), scope 2 (energi) og scope 3 (indirekte utslipp gjennom forbruk så langt det er mulig å kartlegge)

Annual GHG emission per scope

Tonne CO2-eqv.	2017	2018	2019
SCOPE 1			
Scope 1 Total	4.8	16.3	3.8
Transportation	4.8	16.3	3.8
SCOPE 2			
Scope 2 Total	650.9	611.6	473.6
Electricity	361.3	301.9	259.9
District heating general	289.6	309.7	213.7
Electric vehicles	-	-	-
SCOPE 3			
Scope 3 Total	6 981.6	5 685.2	5 510.6
Air travel	1 560.8	1 869.1	1 872.2
Other business travel	114.4	111.5	211.7
Commuting	3 443.9	2 356.9	1 917.2
Waste	151.6	140.9	87.3
Consumption of products	19.5	20.4	19.8
Electronic equipment	415.3	317.4	243
Foodcourt	1 219.4	826.7	1 119.5
Water use	7.4	9.6	8.6
Paper	49.3	32.7	31.2
SUM	7 637.3	6 313.1	5 988

BI sum utslipp i tCO2 er redusert med 21.6 % 2017-2019

HiØ vil fra 2021 legge opp ET kurver(budsjett) på alle parametere der de kan følge utviklingen og få alarmer hvis det er store avvik på forbruk. Her vil de også kunne måle energibruk for hver campus i total forbrukt kwt/m2 som er et godt mål for sammenligning med andre bygg i samme klasse.

Krav til byggets eiere at det grønne skifte skal prege utviklingen, basert på følgende kriterier:

- Forbedre bygningskroppen slik at det blir lavere energiforbruk pr kvm.
- Benytte grønne energikilder hvis det er mulig. Solcelle, energibrønner og fjernvarme
- Fase ut bioolje der dette er mulig.
- Nye tekniske installasjoner skal være energieffektive. Ventilasjonssystemer, almenbelysning etc.

Dette kan totalt sett senke energibehovet med ca 20-25% fra dagens nivå og dermed også CO₂ utslippet.

NMBU melder tilbake at de lager årlige miljøregnskap for bruk av energi, flyreiser og avfall. På energi inkluderer det fjernvarme, strøm, solenergi, elbil og bensin/diesel. De har også et klimaregnskap for reiser. Flere universiteter, inkludert NMBU, har allerede fått laget egne klimaregnskap. Den mest vanlige metoden har vært å bruke universitetenes regnskapstall. Dette gir et bilde på klimabelastning på en del områder som de ikke har i dag f.eks. på innkjøp. En av svakhetene med denne typen miljøregnskap er at for eksempel svingninger i valutakurser kunne være utslagsgivende og gi tilsynelatende økning eller reduksjon av klimautslipp som ikke er reelle. Denne analysen tar heller ikke med andre faktorer enn det som er ført i regnskapet. Ansatte og studenters reise til og fra jobb blir heller ikke med i dette regnskapet. NMBU tror den beste måten å få til et enda bedre miljøarbeid i UH-sektoren er å skape samarbeidsarenaer og fora for utveksling av erfaringer og forskningsbasert informasjon. Det vil på sikt kunne gi universitetene enkle maler for utregning av CO₂-utslipp på ulike områder som er basert på faktiske tall. NMBU har i dag gode tall på bl.a. energiforbruk som de vet bidrar betydelig, men skulle gjerne hatt gode og kvantifiserbare klimabudsjetter på reiser til og fra universitetet, mer eksakt på flyreiser, fra kjemikalier, byggeprosjekter, avfall, avløp, innkjøp osv. Da vil det bli mulig å si med større sikkerhet hvor mye de bidrar med til å redusere klimautslippene hvert år.

OsloMet skriver at de har klimagassregnskap for året 2019. Regnskapet er utarbeidet i samarbeid med Asplan Viak, og tar utgangspunkt i en kombinasjon av regnskapsdata og fysiske data for transport, energi og avfall. Regnskapet er utarbeidet av avd Eiendom for hele universitetets virksomhet. De tre største kildene til utslipp er transport (22%), tjenester (20%) og energi (19%).

Klimagassregnskapet vil bli brukt som grunnlag for en handlings- og tiltaksplan i arbeidet med å skape en endring for å redusere institusjonens klimafotavtrykk.

Siden 2009 har UiB hatt egne tiltaksplaner for ytre miljø, med konkrete og forpliktende målsettinger for flere miljøindikatorer. Arbeidet er gradvis blitt utvidet og i 2018 ble det for første gang utarbeidet et fullstendig klimaregnskap som inkluderer både direkte og indirekte utslipp. Klimaregnskapet baserer seg på mengdedata der dette finnes og regnskapstall der mengdedata ikke er tilgjengelig. I 2019 er klimaregnskapet utarbeidet i samarbeid med Asplan Viak og basert på Klimakost- modellen. Ambisjonen er å en kontinuerlig forbedring av regnskapet ved å øke kvaliteten og detaljeringsgraden for data som omhandler den daglige driften blant annet ved å framskaffe og sette krav til bedre miljødokumentasjon fra leverandører av både varer og tjenester.

3.3. En nasjonal modell for klimaregnskap

I innledningen til BOTTs rapport «Nasjonal modell for klimaregnskap» vurderes nytten av klimaregnskap slik:

Utarbeidelse av klimaregnskap blir sett på som et nyttig virkemiddel og bakgrunnsdata for institusjonens utarbeidelse av klimastrategi og utarbeidelse av tiltak for reduserte utslipp.

En målsetting med rapportarbeidet er «å kvalitetssikre og videreutvikle eksisterende klimaregnskaper som gir grunnlag for utarbeidelse av klimaregnskap basert på lik metode, slik at universitetenes klimafotavtrykk kan sammenlignes på likt grunnlag».

Rapporten viser til at universitetene har lagt ulike premisser til grunn både når det gjelder overordnet metode, bruk av utslippsfaktorer og hvilke aktiviteter som inkluderes i regnskapet. I tillegg bærer regnskapene preg av ulik datakvalitet og ulike definisjoner for utslippskategorier. Dette skyldes blant annet at artskodene i institusjonenes økonomiske regnskaper, som data hentes fra, er noe ulikt definert. Det forventes at det store digitaliseringsprosjektene vil løse opp i noe av denne utfordringen. Veilederne for utarbeidelse av klimaregnskap er også ulikt utformet på tvers av universitetene. Slike faktorer kompliserer mulighetene for sammenligning på tvers av institusjonene. Gruppen bak rapporten anbefaler at BOTT jobber videre med tematikken, og at det vurderes dialog med KD for å diskutere om en felles metodikk bør utvikles for alle UH-institusjonene. Gruppen peker også på at enhver måletilnærming som brukes vil innebære valg som gir potensial både for tilsiktet og utilsiktet bias, og at det er grunn til å stille spørsmål ved om det er fruktbart å sammenligne organisasjoner på tvers. Kanskje bør heller variabler som har mindre rom for tolkning og metodiske forskjeller tas i bruk for å vise utviklingen i de viktigste delene av klimafotavtrykket.

BOTTs arbeidsgruppe anbefaler at følgende prinsipper legges til grunn i det videre arbeidet:

- Dersom klimaregnskapet skal skape insentiver til å kutte faktiske klimagassutslipp må den valgte metodikken favorisere bruken av primærdata (fysiske data og faktiske utslippsfaktorer). Et klimaregnskap kun basert på sekundærdata vil i stor grad kun skape insentiver til å kutte kostnader og ikke klimagassutslipp.
- Åpenhet og felles utveksling av utslippsfaktorer vil være en forutsetning for videre samarbeid og utvikling av en «beste praksis»-tilnærming.
- Datagrunnlaget og arbeidet med datakvalitet må prioriteres. Det samme gjelder arbeidet for felles kategoriinndelinger for utslipp.
- Et fullstendig klimaregnskap bør i tillegg til institusjonens egne økonomiske regnskap inkludere utslipp fra områder der institusjonene kan påvirke direkte. Dette gjelder for eksempel byggevirksomhet for institusjonen, men regnskapsført ved andre enheter som for eksempel Statsbygg. Andre eksempler vil være reiser til og fra arbeidssted (som flere institusjoner ønsker å påvirke), samt aktivitet knyttet til utvekslingsstudenter.

3.4. Oppsummering – klimaregnskap

Tilbakemeldingen fra institusjonene som har svart viser at flere har utarbeidet egen klimaregnskap. Samtidig viser gjennomgangen at regnskapene er ulike både i omfang (hvilke aktiviteter som inkluderes) og i metode. Foreliggende regnskaper gir dermed ikke et godt sammenligningsgrunnlag for klimautslipp mellom institusjonene.

Det er sannsynligvis ulike tiltak som er hensiktsmessige for de ulike institusjonene. En umiddelbar nytte ved et klimaregnskap, vil være at den enkelte institusjon kan vurdere sin

egen utvikling på området det føres regnskap for. Det er også å forvente at det vil bli en forsterket form for rapporteringskrav på dette feltet, sannsynligvis i form av en eller annen type klimaregnskap. Flere forutsetninger må tas høyde for i et slikt regnskap, det vises bl.a. til NMBUs kommentar om konsekvensene av å kun bruke institusjonenes regnskapsdata vil kunne ha for regnskapet.

Som med alle andre tiltak, må nytte vurderes opp mot arbeidsinnsats og hvilke oppgaver som eventuelt ikke blir løst ved at ressurser brukes til klimaregnskap.

Konklusjonen arbeidsgruppen trekker ut fra de tilbakemeldingene vi har mottatt, er at et klimaregnskap virker å være et viktig og nyttig verktøy for de som har innført dette. Det gir institusjonen mulighet til å følge utviklingen av utslipp, og dermed også et måleverktøy som gjør at det er mulig å følge med og hvilke reduksjoner man oppnår. Kanskje kan det være grunn for flere institusjoner til å vurdere dette som et virkemiddel for å få bedre oversikt over internt forbruk og utslipp. Det kan som nevnt også komme sterkere krav om rapporteringer på dette området, om ikke det blir gjennom å svare på 97 indikatorer.

3.5. Trenger man både miljøsertifisering og klimaregnskap?

Det enkelte universitet og høyskole må selvsagt selv vurdere hvilke virkemidler de ønsker å ta i bruk for å oppnå en mer miljøvennlig drift. Det er vanskelig å svare på om det både er behov for sertifisering og regnskap. Målene med disse to alternativene, og organiseringen av dem er litt ulike. Når det gjelder en sertifiseringsordning, er det lagt opp til faste mål og disse blir vurdert av en autorisert organisasjon utenfor universitetet og høyskolen. Det blir i samarbeid diskutert hvilke mål som skal oppnås for å styrke arbeidet videre, men systemet som brukes er i utgangspunktet laget for å dekke flere sektorer. Sertifiseringen dreier seg vanligvis om en større bredde av aktiviteter enn det klimaregnskap gjør. Et klimaregnskap er konkretisert rundt å følge institusjonens utslipp over tid for å dokumentere utviklingen, med mål om å redusere utslippene.

Ettersom dette fortsatt kan regnes som nybrottsarbeid, er det en del usikkerhet knyttet til datakvaliteten i slike regnskap. Dette vil forhåpentligvis bli bedre etter hvert som en vet hvilke data man har behov for og kan være i forkant med å planlegge måling og innsamling av disse.

Regnskapet føres internt, riktignok ofte ved hjelp av eksterne konsulenter, mens sertifiseringen forholder seg til et fastsatt system, riktignok med tilpasning til den enkelte institusjon.

4. Reisepolicy

En av de største utslippskildene i UH-sektoren er reiser, og særlig flyreiser. Det er derfor interessant å undersøke hvordan UH-institusjonene håndterer balansen mellom behovet for reiser og hensyn til klimaet. Mange har utviklet en intern reisepolicy, for å presisere hvilke retningslinjer som skal følges. I vedlegget er det lenker til noen av disse reisepolicyene.

4.1. Hvem har, og hvem planlegger en egen reisepolicy:

Institusjon	Har policy	Planlegger det	Kommentarer
BI	Ja		
DMMH	Nei	Nei	
FIH	Nei	Nei	
HiM	Nei	Nei	
HiV	Ja		
HiØ			Reisereglementet skal revideres
HVL	Ja		Skal oppdateres
INN	Ja		
LDH	Nei		
MF	Ja		
NHH		Ja	Har en foreløpig versjon
NIH	Ja		Har «reisevettregler»
NMBU	Ja		
Nord	Ja		
NTNU	Ja		Eget punkt i miljøutviklingsplanen
OsloMet			Ja, men er under revisjon
Samisk	Ja		
UiA	Nei	Ja	Er under utarbeidelse
UiB	Ja		Vedlagt
UiO	Ja		
UiS	Ja		
UiT	Nei	Ja	Er under utarbeidelse

Ser vi nærmere på reisepolicyene vi har fått tilgang til, har vi merket oss følgende punkter:

- Noen har presisert at alle reiser skal godkjennes av ledelsen.
- Det som vurderer jobbreiser bes gjennomgående om å vurdere om reisen er strengt nødvendig, eller om møtet/seminaret kan organiseres digitalt.
- Bruk av fly skal unngås, dersom det finnes hensiktsmessige alternativer.
- Dersom man først må reise, skal det forsøkes å slå sammen flere møter/konferanser eller andre typer arrangementer.
- Interne arrangementer og seminarer skal holdes i nærområdet, og skal ikke medføre flyreiser for deltakerne.
- Reisebyrået man har inngått avtale med skal brukes til alle reisebestillinger (dette er også viktig for å få en totaloversikt over institusjonens reisevirksomhet)
- Presisering av at kollektivtransport eller el-bil skal brukes mellom campusene
- Enkelte drosjeselskap har elbiler og der dette finnes, oppfordres det til å bruke disse.

Reisevirksomhet er kanskje ett av de områdene der det vil være mest interessante erfaringer å hente fra den pågående korona-pandemien. Så å si all møtevirksomhet ut over egen institusjon, og de fleste stedene også hovedtyngden av intern møtevirksomhet, har siden mars blitt avholdt digitalt. Selv om denne møteformen iblant har sine svakheter, gir den også store besparelser i form av reduksjon i antall reiser – som både gir en miljø- og

økonomi-gevinst for UH-institusjonene og mindre slitasje på og bedre tidsbruk for ansatte som har måttet reise mye.

4.2. Digitale møter

Koronapandemien har som sagt medført nye måter å organisere møter på. Det blir viktig å høste erfaring fra perioden man nå har vært gjennom. Arbeidsgruppen har diskutert egne erfaringer med å bruke såkalt «hybride møter». Det vil si møter der noen er fysisk til stede i samme rom og noen deltar digitalt. Arbeidsgruppen mener at slike møter bør brukes med forsiktighet. Det vil ofte være vanskelig å gi like stort rom til alle deltakerne i møtene, og særlig vil det være vanskelig å inkludere de som deltar digitalt på like linje med de som er fysisk til stede. Særlig i møter som har potensielt stor betydning for universitetene og høyskolene, som møter med myndighetene, vil det være viktig at alle deltar på lik linje.. Samtidig ser gruppen at en slik hybrid møteform vil kunne fungere rimelig greit i enkelte sammenhenger, gjerne der det er mindre grupper og alle deltakerne kjenner hverandre godt.

Økt bruk av digitale møter har også ført til endret praksis. Norges idrettshøgskole har for eksempel gode erfaringer med at opponenter fra andre kontinenter deltar digitalt på disputaser. Erfaringene er så gode med denne løsningen at NIH vil fortsette å organisere disputaser på denne måten også etter at reiserestriksjonene oppheves.

4.3. Bruk av økonomiske virkemidler for å reise mer miljøvennlig

UiT har et godt og kreativt forslag gjennom planlegging av en enkel stipendordning der studenter som får innvilget utvekslingsopphold får et ekstra reisetilskudd ved bruk av miljøvennlige transportmidler.

I Asplan Viaks rapport om klima- og miljøfaktorer for UH-sektoren², behandles også reiser t/r arbeidsstedet – for pendlere:

Utslipp fra ansattes og studenters pendlerreiser ikke er spesielt godt dekket i universitetenes klimaregnskap. Estimaten tyder likevel på at pendlerreiser kan være en forholdsvis viktig faktor. Hvordan pendlerreisene gjennomføres vil ha en stor betydning; i NTNU sitt estimat antas 200 g CO₂e/kjøretøykm for biler og 50 g CO₂e/pkm for kollektiv. Etter at NTNU Trondheim innførte flere tiltak for å stimulere til mindre bruk av privatbil og mer bruk av ikke-motorisert transport, ble det en markant nedgang i andelen som bruker bil. Dette var spesielt i etterkant av innføringen av parkeringsavgift.

Det er selvsagt ikke populært å gjøre det vanskeligere eller dyrere å kjøre bil t/r jobb. Dette er også et virkemiddel som bare egner seg enkelte steder. Men at det kan være et effektivt tiltak der det egner seg, viser eksemplet fra NTNU.

I et sånt lys, gir de lave prisene på flyreiser dårlige utsikter for mer klimavennlige reiser. Det er problematisk at det straffer seg økonomisk å reise klimavennlig, mens det er relativt billig

² <file:///C:/Users/Kj%C3%A6rstin/Downloads/Asplan%20Viak%20-%20Klima-%E2%80%AFog%E2%80%AFmilj%C3%B8faktorer%E2%80%AFfor%E2%80%AFuniversitets-%E2%80%AFog%20h%C3%B8gskolesektoren.pdf>

å forurense. Det har vært mange forslag til hva som kan gjøres for å redusere antallet flyreiser. Flere av forslagene er nettopp knyttet til økonomi.

Ett av disse er «karbonavgift til fordeling». Systemet går ut på at de som har stort karbonfotavtrykk, i dette tilfellet de som flyr mye, må betale en avgift. Det som innbetales samles i en pott, som deles tilbake på alle. Det vil si at de som flyr lite, får relativt mer tilbake enn de som flyr mye. Dette systemet er foreslått av klimaforsker James Hansen, og har blitt tatt i bruk både i Canada og Sveits. Flere miljøorganisasjoner har også tatt til orde for å innføre et slikt system i Norge, og i følgende artikkel i Khrono, eksemplifiserer to forskere fra UH-sektoren hvordan et slikt system ville kunne innføres i vår sektor: <https://khrono.no/co2-klima-klimautslipp/universiteter-og-hogskoler-ma-reducere-klimagassutslipp-i-egen-virksomhet/253536>.³

Et annet alternativ som ofte nevnes, er å sette tak på antall flyreiser den enkelte ansatte kan gjennomføre i løpet av et år.

Tiltak som er nevnt over vil gjerne være både vanskelige og upopulære å innføre. Noen vil ha behov for å reise mer enn andre, både av geografiske og faglige grunner, eller i kraft av sin posisjon. Samtidig vil sannsynligvis en tilnærming til denne typen tiltak, om de ikke gjennomføres fullt og helt, ha stor effekt. Det vil medføre økt bevissthet og at hver flyreise som gjennomføres, er grundig vurdert.

Der det er mulig, nevnes tog som et bedre alternativ til fly. Det var et eget poeng da siste reisebyråavtale skulle inngås, at det også skulle være mulig å bestille togbilletter, og ikke bare flybilletter. En av ulempene med tog, er at det ofte tar lenger tid enn fly. For å utnytte denne tiden best mulig, er det viktig at det tilrettelegges for å kunne arbeide på togturen. På InterCity-togene er det gode muligheter for å bruke reisen til å jobbe, gjennom egne stillevogner. Men på regiontogene, det vil si langdistansetogene, som er de som er mest aktuelle som alternativ til fly, er det ikke tilrettelagt på samme måte. Et sånt enkelt tiltak, som å lage en togvogn om til stillevogn på langdistansetogene, vil kunne gjøre det å arbeide på toget til et bedre alternativ både for de som ønsker å jobbe og de som vil studere. I tillegg til klimagevinst, vil togkontor ofte også være mer effektivt enn flyreiser, ettersom det går mye tid bort i transport til og fra flyplassen, fremmøte i god tid på flyplassen osv. Kanskje bør de universitetene og høyskolene som er sånn plassert geografisk at tog kan være et alternativt transportmiddel, jobbe for at arbeidsforholdene på togene tilrettelegges bedre?

4.4. Bruk av hjemmekontor

Det har vært og er fortsatt utstrakt bruk av hjemmekontor som følge av korona-pandemien. Reduksjon av reiser til og fra arbeidsstedet har også vært diskutert som et mulig klimatiltak, jf. Khrono-artikkel om Universitetet i Bergen, som diskuterer dette⁴. Enkelte bedrifter (som Telenor) har vært ute i dagspressen og signalisert mer bruk av hjemmekontor også etter at korona-pandemien er under kontroll. Både klimamessig og økonomisk kan det være besparelser på en slik utvikling. Men det er også grunner som taler mot utviklingen,

³ <https://khrono.no/co2-klima-klimautslipp/universiteter-og-hogskoler-ma-reducere-klimagassutslipp-i-egen-virksomhet/253536>

⁴ <https://khrono.no/uib-vurderer-meir-bruk-av-heimkontor-som-klimatiltak/517309>

herunder arbeidsmiljø og sosiale forhold, kontorfasiliteter og rettferdighetshensyn. OsloMet har gjennomført en puls-undersøkelse, som konkluderer med at de fleste ansatte ønsker seg en mellomløsning, der det veksles mellom bruk av hjemmekontor og campuskontor. UHR-Administrasjon sin HR-gruppe lager et notat om bruk av hjemmekontor vs. campuskontor nå og vi venter også på en utredning av dette fra UiB.

4.5. Konklusjon - reisepolicy

Ønsket om å redusere antall flyreiser, er gjennomgående i de reisepolicyene vi har mottatt fra institusjonene. Arbeidsgruppens oppfatning er at en institusjonell reisepolicy kan være et viktig verktøy for å klargjøre hvordan institusjonen skal balansere hensynene mellom klima, økonomi og tidsbruk på den ene siden – opp mot vurderingen om når det er nødvendig med fysiske møter, på den andre siden.

En policy vil også kunne klargjøre institusjonens holdning til bruk av transportmidler, som f.eks. tog istedenfor fly, innenfor de statlige rammer/avtaler vi opererer under, og hjelpe de ansatte med å treffe valg innenfor de retningslinjene som institusjonen har bestemt. Det er i den forbindelse interessant å lese det UiO skriver om mulige endringer i en fremtidig særavtale for reiser: *I perioden november 2019 til mai 2020 forhandlet KMD og hovedsammenslutningene ny særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge, samt ny særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands. Partene ble enige om at de innen februar 2021 vil gjennomgå reiseavtalene i sin helhet med tanke på å tilpasse avtalene til dagens arbeidsliv og organisering. Partene vil herunder særlig vurdere blant annet hvordan klima -og miljøhensyn kan ivaretas på tjenestereiser. Det partene kommer til enighet om innen februar 2021 vil kunne legge nye føringer for UiOs reisepolicy.*

Notatet fra HR-gruppen om bruk av hjemmekontor kan etter hvert løftes frem som en egen diskusjonssak i UHR-Administrasjon, med tanke på erfaringsutveksling og vurdering av hva den enkelte institusjon selv tenker vil være gode løsninger for sin virksomhet.

5. Organisering og ledelsesforankring

Behovet for tydelig prioritering fra ledelsen og tydelig retning i arbeidet er viktig for alle saker, også arbeidet med mer bærekraftig drift. Det ledelsen gir oppmerksomhet til, det gis prioritet i institusjonens arbeid. Det kan derfor være interessant å se nærmere på hvordan arbeidet med bærekraftig drift er forankret ved de enkelte universitetene og høyskolene. Arbeidsgruppen har ikke bedt om informasjon om dette, men viser til NMBUs tilbakemelding om intern organisering, der prorektor leder universitetets interne arbeid med bærekraftig drift.

Arbeidet med økt bærekraft vil kunne medføre innstramminger for den enkelte ansatte. Det igjen vil kreve en del beslutninger som kan oppleves som upopulære. Arbeidet med overordnede retningslinjer er enklere enn gjennomføringen av dem på individnivå. Det er derfor viktig med god og tydelig ledelse og at målene for hva man ønsker å oppnå er presise,

slik at det er godt kjent både hva man arbeider for å oppnå og det kan skapes forståelse for de tiltakene som må innføres for å nå målene.

5.1. Oppsummering – organisering og ledelsesforankring

Arbeidsgruppen mener at en tydelig intern organisering og god ledelsesforankring er nødvendig for å få nok oppmerksomhet om og driv rundt arbeidet med bærekraftig drift. Dette framheves også av NMBU der miljørådet nå ledes av prorektor. Samtidig vil det nok også være behov både for god fagkompetanse og ildsjeler for å drive dette arbeidet videre. Arbeidsgruppen tenker at organisering og ledelse kan være et punkt som løftes opp til diskusjon i UHR-Administrasjon.

6. Ulike miljøtiltak

Arbeidsgruppen ba også om å få tilbakemeldinger om andre tiltak som UH-institusjonene har innført på vei mot en grønnere drift, som kan være til inspirasjon eller nytte for andre. Flere av disse tiltakene vil inngå som deler av et klimaregnskap eller i sertifiseringsordningene, men vi nevner dem likevel mer spesifikt her.

Det vil være ulike muligheter for ledelsen til å iverksette klima- og miljøtiltak, avhengig av om UH-institusjonen eier eller leier byggene sine. Mange leier av Statsbygg, og UH-institusjonene opplever ofte at de har en større bevissthet knyttet til mer bærekraftig byggprosjektering og drift, enn det Statsbygg har inkludert i sine planer. Universitetet i Agder har tatt initiativ til å utarbeide en miljøavtale med Statsbygg. Dette for å få større fokus på bærekraft både i byggeprosess og i drift av bygningene. UiA skriver at avtalen er på et relativt overordnet nivå fordi den har en 30-års varighet. Den vil imidlertid fungere som et grunnlag slik at det kan stilles forventninger om mer bærekraftig drift på mer detaljert nivå etter hvert. Avtalen ligger vedlagt og bør kunne brukes som utgangspunkt også for andre som leier sin bygningsmasse. Også Universitetet i Sørøst-Norge har jobbet aktivt med Statsbygg for å gjennomføre ENØK-tiltak og ved studiested Porsgrunn har de utarbeidet grønne kontrakter for Rehabiliteringen av et bygg i samarbeid med Statsbygg. USN ønsker også å medvirke i miljøarbeidet for andre eksterne aktører som SSN og Statsbygg så de kan oppnå de miljøkravene som blir bestemt i organisasjonen.

6.1. Generelle tiltak

På spørsmålet om hvilke miljøtiltak som er iverksatt, har flere universiteter og høyskoler meldt tilbake mer generelle tiltak, som å arbeide for å redusere det totale vannforbruket, reduksjon av avfallsmengde, bedre kildesortering, bruk av fjernvarme osv. Tilbakemeldingene vi har mottatt følger vedlagt på slutten av notatet, men arbeidsgruppen antar at dette er noe som mange allerede arbeider med og at tiltakene er relativt kjente, slik at de ikke tas inn i selve notatet.

6.2. Lokaltransport

Konkrete tiltak som flere har meldt om, dreier seg om mer miljøvennlig transport i form av elbiler og elsykler og reduksjon av antall parkeringsplasser der det finnes (gode) kollektivtransportmuligheter.

Sykkel som alternativt fremkomstmiddel hjem-arbeidssted forutsetter ofte trygg parkering for syklene. Flere melder at de har satsset på dette, noe som sannsynligvis vil være særlig viktig i de største byene. Det vises særlig til NMBUs satsing på «bygdebiker» som er lånesykler til en svært rimelig pris, utplassert på togstasjonen i Ås og på NMBUs campus. NMBU har også lagt ned en betydelig innsats både i å utvide tilbudet og redusere prisene på kollektivtrafikken i sitt nærrområde.

NMBU har eget sykkelverksted på campus og UiT vurderer å etablere sykkelverksted på sin campus.

6.3. Anskaffelser/innkjøp og sirkulærøkonomi

Universitetene og høyskolene er store innkjøpere. Det virker å være relativt høy bevissthet rundt betydningen innkjøp og gjenbruk har for bærekraftig drift i tilbakemeldingene arbeidsgruppen har mottatt. Dette innebærer først og fremst en streng behovsvurdering av innkjøpet og dernest krav til varighet og kvalitet på produktene. Dette, sammen med etiske retningslinjer, som også flere har meldt tilbake at de har stort fokus på, er gode bidrag for å sikre bærekraftige innkjøp. Flere melder at de bevisst prioriterer avtaler med miljøsertifiserte leverandører. Arbeidsgruppen håper tilbakemeldingene vi har mottatt også på dette området, kan være til inspirasjon og nytte for alle. Vi oppsummerer noen av disse tilbakemeldingene under.

Et eksempel på et helhetlig anskaffelsesreglement er NMBUs, som tar hensyn til livssyklus-kostnader, miljømessige konsekvenser, etikk, samfunnsansvar, innovasjon og universell utforming.

UiO skriver at de nylig har gjennomgått prinsippene for arbeid med anskaffelser for å tydeliggjøre ansvaret for å redusere klimaavtrykket. I forslag til reviderte prinsipper inngår det blant annet å vurdere standardkrav for innhenting av klimadata fra leverandørene, samt å tydeliggjøre ansvar hos ledere med fullmakt til å godkjenne bestillinger.

Stiftelsen Miljøfyrtårn har for øvrig laget en egen veileder for bærekraftige offentlige innkjøp: <https://www.miljofyrtarn.no/virksomhet/sertifisering/tips-og-verktoy/veileder-baerekraftige-offentlig-innkjop/#5.3>

Det finnes mange gode konkrete eksempler på tiltak under dette punktet:

- Flere skriver at de skifter til LED-pærer etter hvert som gammelt lysarmatur og lamper blir ødelagt/utslitt

- NTNU, UiB, UiO og UiT har inngått en avtale om avhending av brukt datautstyr som sikrer at det brukte utstyret blir brukt på mest mulig bærekraftig måte: <https://khrono.no/na-kan-du-kjope-en-universitetsbrukt-datamaskin/462611>
Gjenbruk er ikke nytt, men i dette tilfellet er altså det nye at utstyret skal gjenvinnes og kildesorteres av dem som kjøper det.
- Flere arrangerer gjenbrukstorg og det er generelt stor bevissthet rundt gjenbruk og videresalg. OsloMet arrangerer for eksempel et årlig gjenbruksmarked for møbler og loppemarked med salg av bøker. UiB har arrangert gjenbruksmarked i Grieghallen hvor inntekten gikk til Kirkens Bymisjon og "gled en som gruer seg til jul".
- Gjenbruk omfatter også materialer. NTNU melder at de er med i et prosjekt sammen med fylkeskommunen og utvalgte offentlige aktører der de ser på muligheter for gjenbruk av byggematerialer, hvor målet for prosjektet er å utvikle og ta i bruk en digital plattform for brukte byggematerialer som gir bedre økonomi og miljøregnskap for offentlige byggherrer, og å stimulere til nye sirkulære løsninger i bygg og anleggsbransjen.
- UiB har sammen med kommunen og fylkeskommunen arrangert workshop om sirkulærøkonomi/ gjenbruk av møbler
- UiO har etablert en ordning for gjenbruk av møbler og inventar, der ansatte kan levere inn og hente ut møbler og inventar ved behov. Gjenbruksordningen forvaltes av Eiendomsavdelingen.
- BI som mål å oppnå 65 % materialgjenvinning for avfallet fra campusene innen 2022. Ved BI i Oslo har materialgjenvinningsgraden økt fra 29 % i 2018 til 58 % i 2019.
- Flere har bevissthet rundt innkjøp av mat til bevertning og kantiner, og har redusert innkjøp av matvarer som medfører økt klimautslipp, som (mengden av) kjøttvarer. UiO er en av institusjonene som melder tilbake om dette.
- Et eksempel som har vært nevnt, har vært å inngå serviceavtaler som medfører merarbeid for leverandørene, slik at disse vil ha en egeninteresse i å levere høyest mulig kvalitet og dermed produkter som varer lenge, for å unngå stadige service på utstyr.
- Flere arbeider aktivt for å redusere forbruk av plast og engangsartikler. BI har f.eks. fjernet over 1.3 millioner engangsartikler årlig fra campusene de siste to årene og alle kantiner har gått over til å bruke porselen. Ved NMBU kan engangsutstyr nå leveres i matavfall.
- UiB har blitt «plastsamt partner». Det vil si at universitetet jobber med plastproblematikken via forskning og formidling i plastnettverk for stipendiater og forskere, ser på eget forbruk og hvordan hindre plast på avveie, organiserer ryddeaksjoner og har opprettet spleis for UiB til årets tv-aksjon

- BI er sertifisert til å arrangere sine egne, grønne arrangementer.
- UiB har ansatt fem studentpraktikanter "bærekraftspiloter", som skal bidra med forslag til tiltak for et grønnere UiB.

6.4. Drift - bygg

UH-sektoren har totalt sett en betydelig bygningsmasse. Dette har naturlig nok konsekvenser for utslippene. Flere har høy bevissthet rundt dette, som Campusplan for NMBU som har en målsetting om 10% arealeffektivisering av bygningsmassen innen 2023 med utgangspunkt i 1.1.2014. Planen skal sikre effektiv forvaltning av bygningsmassen og sikre arealeffektive, miljøvennlige og fremtidsrettede løsninger som legger til rette for moderne arbeids- og læringsformer.

Flere institusjoner har sertifisert sine bygg gjennom Breeam-systemet⁵ og flere melder at de ønsker å øke bruken av alternative energikilder, som solceller eller jordvarme. Noen konkrete eksempler finnes under, og listen i vedlegget gir mer komplett oversikt.

- BIs to nyeste campuser har ca. 90 % av energien fra solceller og sjøvann.
- Høgskulen på Vestlandets nye bygg på Kronstad er et nullutslippsbygg, med bl.a. solcellepanel på taket.
- USN bruker jordvarme/energibrønner med varmepumper til oppvarming ved fem USN campus. Dette sparer USN store penger på, samt at det er svært miljøvennlig. De øvrige campusene oppvarmes med fjernvarme der det hovedsakelig fyres med flis. Utover dette benyttes det noe el.varme
- USN har et av landets største solcelletak på Campus Vestfold. I tillegg til å gi innsparinger, gir dette også spennende forskningsmuligheter for universitetet.
- Begge campus på NMBU får varme fra miljøvennlige fjernvarmeanlegg. NMBU har også vært pådriver for fjernvarmeanlegget på Campus Ås, som benytter skogsflis som energikilde.
- Det nye veterinærbygget på Ås er godkjent som passivhus og leveres med 1800 kvm grønt tak. TF-bygningen ble rehabilitertferdig i 2018 og levert med solceller på taket, grønt tak og mer effektiv energistyring.
- Ved campussamling for NTNU i Trondheim skal den nye campusen utvikles med ambisiøse miljøløsninger inkludert bygningsmasse som produserer mer energi enn den bruker, utslippsfrie transportløsninger og annen infrastruktur som kan stimulere til både ny forskning og nye arbeidsplasser.

⁵ <https://byggalliansen.no/sertifisering/breeam/>

6.5. På lag med naturen

Og - når man spiller på lag med naturen - så blir gjerne det enkle det beste. I en slik sammenheng synes arbeidsgruppen at disse eksemplene særlig kan fremheves:

- Parken på Ås har i flere år hatt en restriktiv bruk av kjemikalier og de har investert i en maskin som dreper ugress med damp. Maskinen har gjort at parken ikke lenger bruker plantevernmidler.
- Høgskolen i Molde har på femte året geiter som beiter på campus, som hindrer at det gror igjen og hindrer bruk av sprøytemidler. Dette oppleves også som hyggelig, så det blir et «dobbel» miljøtiltak.
- Universitetet i Stavanger har plantet blomstereng på campus.
- I Oslo har BI fem bikuber på taket.

Og – vet du at hver gang du åpner e-posten din, så åpner du hele innboksen – og dette tar ganske mye energi. Så en enkel måte å spare strøm på, er å slanke innboksen.....

Og – dette er en påstand, som vi ikke vet om medfører riktighet, blant annet fordi faktagrunnlaget er over 10 år gammelt og skytjenester har gjort datatrafikk mer effektivt og mindre energikrevende. Likevel – om man bare tar summen som et estimat, så er det likevel interessant å tenke på, kanskje bare som en bevisstgjøring: *Dersom hver voksne brite sendte bare én færre «Topp, takk!»-epost hver dag, [...], så ville utslippene sunket med 16.433 tonn klimagasser årlig.*⁶

7.Hva nå? En del spørsmål til diskusjon

Uavhengig av tiltak som iverksettes, vil det viktigste overordnede målet være et redusert forbruk. Nordmenns forbruk er nest høyest i Europa og 26% over gjennomsnittet for de 28 EU-landene.⁷

Det som er tydelig etter innsamling av informasjon om arbeidet med bærekraft fra UH-institusjonene er at det er mange gode tiltak som både er iverksatt og planlagt, samtidig som UH-institusjonene har kommet ulikt langt i arbeidet med mer bærekraftig drift. I det følgende legger arbeidsgruppen frem en del mulige diskusjonspunkter og ber om tilbakemeldinger blant annet om hvordan dette arbeidet kan følges opp.

⁶ <https://www.faktisk.no/faktasjekker/7RW/vi-vet-ikke-hvor-stort-klimaavtrykk-en-e-post-har>

⁷ <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/artikler-og-publikasjoner/nordmenns-forbruk-nest-hoyest-i-europa>

Generell tilbakemelding på rapporten

Vil rapporten være nyttig i det videre arbeidet med bærekraftig drift i institusjonene? Hvis ikke, hvordan bør den forbedres? Bør den bearbeides videre før den sendes til UHRs styre?

Oppfølging av arbeidet

Arbeidsgruppen anser nå sitt oppdrag for utført, men vil samtidig med dette notatet gjerne legge opp til en diskusjon i UHR-Administrasjon om hvordan dette arbeidet skal følges opp. Bør det være en workshop, der man går mer i detalj rundt enkelte tema? I tilfelle, hvilke tema bør dette være for at det skal oppleves som nyttig for deltakerne? Ettersom UHR-Administrasjon består av toppledere, kan f.eks. ledelse og organisering være et aktuelt tema? Skal det gjøres en jobb om et år eller to for å sjekke status for bærekraftarbeidet i UH-institusjonene for å vurdere om det er en utvikling på området og for å se om det er noe i denne utviklingen som kan deles på tvers av institusjonene? Eller lager UHR-Administrasjon en arbeidsgruppe som får i oppgave å jobbe videre med noen av temaene som er nevnt over?

Miljøsertifisering?

Som med alle andre tiltak, må også arbeidet med miljøsertifisering kost-nyttevurderes. Som BI skriver, er det ikke etablert et eget kriteriesett for UH-sektoren. Dette kunne kanskje være noe som det bør jobbes for å etablere, slik at det både blir enklere for andre som måtte ønske å bli miljøfyrtårnsertifisert og at sertifiseringen blir mer tilpasset UH-institusjonenes behov. Ønsker UHR-Administrasjon dette? Dersom det er flere institusjoner som ønsker å arbeide for å bli miljøsertifisert, så kan det kanskje samarbeides på tvers av institusjonene om dette?

Miljøregnskap?

Flere har beskrevet miljøregnskap som et veldig viktig virkemiddel for å sikre at institusjonen prioriterer de viktigste utslippsområdene og følger med på utviklingen. Det er heller ikke utenkelig at det vil komme noen krav fra styresmaktene om innrapportering på dette området. Koordineringsarbeidet som skjer innenfor store felles digitale systemer i sektoren vil bidra til å styrke datagrunnlaget og dermed lette arbeidet med et institusjonelt klimaregnskap. Dette ligger imidlertid et stykke frem i tid. Kan UHR-Administrasjon gjøre noe mer på dette området enn å dele erfaringer med arbeidet, slik det er gjort i dette notatet?

Reisepolicy

Det vises til de lenkede reisepolicyene sist i notatet. Arbeidsgruppen antar at dette er tilstrekkelig informasjon til at de som ønsker å etablere eller revidere sin egen policy får tips til dette. Dersom noen har andre erfaringer de ønsker å dele, slik som NIHs nye rutiner for gjennomføringer av disputaser med opponenter som deltar digitalt, vil det være fint å diskutere disse erfaringene og kanskje også innarbeide dem i notatet i forkant av at det sendes til UHRs styre.

Reisevirksomhet er en av de aller største utslippskildene og flere har reisepolicyer som oppfordrer til alternative transportmidler enn fly for å redusere utslippene. Det var et poeng ved reforhandling av reisebyråavtalen at bestilling av tog skulle inngå som et alternativ. Bør

de UH-institusjoner det er aktuelt for utfordre togoperatørene til bedre tilrettelagte arbeidsplasser på langdistansetogene - som utgjør en direkte konkurrent til flyreisene? Dette vil kunne være et bidrag til at flere velger tog fremfor fly, slik universitetene og høyskolene ønsker. Følger UHR-Administrasjon opp diskusjonen om bruk av hjemmekontor som et klimatiltak?

Organisering og ledelse

Ønsker UHR-Administrasjon en egen diskusjon med erfaringsutveksling om hvordan arbeidet med bærekraftig drift av institusjonene kan organiseres og ledes, eller er dette et ansvar som den enkelte institusjon selv må arbeide med?

8. Vedlegg

8.1. Tilbakemeldingene fra UH-institusjonene om andre klimatiltak

BI	<p>Sykkelparkering, el-billading og god kollektivtransport. Ved Bis to nyeste campuser er byggene Breeam Nor Excellent sertifisert og har ca. 90 % av energien fra solceller og sjøvann. I Bergen er bygget Breeam in Use sertifisert til karakter Very Good. I Oslo jobbes det nå med å få Breeam in Use sertifisert dette bygget. I Oslo har BI fem bikuber på taket. Ambisiøse mål om å kutte plast og engangsartikler. Vant i 2020 Grønt Punkts plastpris for sitt arbeid med dette. Over 1.3 millioner engangsartikler årlig er fjernet fra campusene de siste 2 årene. Alle kantiner er nå gått over til porselen. Ambisiøst mål om å oppnå 65 % materialgjenvinning for avfallet fra campusene innen 2022. I Oslo har materialgjenningsgraden økt fra 29 % i 2018 til 58 % i 2019. Iverksatt samarbeid med gårdeier i Stavanger, Bergen og Trondheim for å løfte materialgjenningsgraden i disse byene. Det er langt bedre tilrettelagt for materialgjenvinning i Oslo og Stavanger. I Bergen og Trondheim går avfall i stor grad til energigjenvinning og kan derfor ikke regnes som materialgjenvinning. Økt krav til miljø/klima i sin innkjøpspolicy, der dette skal vektas 30 %. Etter-streber i stor grad å inngå avtaler med leverandører som kan dokumentere miljøsertifiseringer/miljøarbeid. I de tilfeller man ikke finner leverandører som kan levere et ønsket produkt og som samtidig har miljø/klimafokus, etterstreber vi å få leverandør med på å miljøsertifisere seg i løpet av avtaleperioden. Antall leverandører som er miljøsertifisert er økt betydelig de siste årene, men vi har fortsatt en vei å gå. BI samarbeider godt om miljøklimatiltak med vår studentforening BISO, og har hatt flere arrangementer med dette temaet. I 2019 ble alle campuser sertifisert til å kunne gjennomføre grønne arrangementer, og ca. 10 % av arrangementene ble sertifisert som grønne i 2019. På sikt er det et mål at alle arrangementer skal gjennomføres etter disse prinsippene.</p>
DMMH	Utlån av elsykler. Tilrettelegging for miljøvennlig reise til jobb. Stort fokus på energisparing
FIH	Fokus på å forvalte ressursene best mulig.
HiM	<p>HiMolde har hatt egen elbil helt siden 2002, til bruk for post, henting/bringing av folk og mindre varer mv. Vi har også en del ladestasjoner på campus. Et litt morsomt og miljøvennlig tiltak er at vi har geiter som beiter på campus og hindrer at det gror igjen og hindrer bruk av sprøytemidler. Det er også hyggelig, så det er et «dobbelte miljøtiltak». Vi har nå hatt geiter her i fem sesonger. Her er en artikkel fra Khrono fra det første året: https://khrono.no/geiter-himolde-krattfjerner/geiter-tatt-inn-pa-prove-ved-hogskolen-i-molde/153569 I dag brukes det ikke gjerder mer, men digital klave (NoFence) som hindrer de å gå utenfor det «virtuelle» gjerdet.</p>
HiV	Vi har i samband med planene om å innføre avgiftsparkering og bruk av overskudd til miljøtiltak, diskutert mulighet for å innføre en el-sykkeldelordning, men kommunestyret i Volda stemte mot etablering av avgiftsparkering i september 2020 (deler av parkeringsområdet er på kommunal grunn), så usikkert om vi går videre med det.
HiØ	Kildesortering, utbedre avfallshåndtering, el-bil pool, tilrettelagt for sykkel, gratis utlån av elsykler i Halden
HVL	<ul style="list-style-type: none">- elbiler til utleie til ansatte (kjøre mellom campus) og i driftsseksjonen- nullutslippsbygg på Kronstad i Bergen (nye K2), med bl.a. solcellepanel på taket- kildesortering på alle bygg

	<p>- utskifting av lyspærer til LED-pærer etter hvert som gammelt lysarmatur og lamper blir ødelagt/ utslitt</p> <p>- gjenbrukstorg for studenter på campus Sogndal</p> <p>- redusert antall parkeringsplasser på «bycampus» Bergen for å stimulere til økt bruk av kollektivtransport til og fra jobb</p>	
INN	Arbeidsreiser og transport	<p>a. Redusere CO2-avtrykket knyttet til arbeidsreiser og transport, både til/fra studiesteder, mellom studiestedene og ved innenlands- og utenlandsreiser</p> <p>b. Legge til rette for økt bruk av kollektivtransport, sykkel mv i forbindelse med reiser til og fra studiested for studenter og ansatte</p>
	Avfall	a. Redusere total avfallsmengde og øke andelen av avfallet som er kildesortert ved levering til avfallsselskapet.
	Vannforbruk	a. Redusere det totale vannforbruket.
	Mat og servering	a. Arbeide for at mat og serveringstilbudet på studiestedene er mest mulig miljøvennlig og bærekraftig, med tanke på produkter, produksjonsmetoder og servering.
	Energi	<p>a. Alle studiestedene skal ha fjernvarme, eller andre miljøvennlige energikilder, som hovedkilde for oppvarming av byggene.</p> <p>b. Alle høgskolens nye bygg og bygg som rehabiliteres på studiestedene, skal utformes slik at det produseres energi (for eksempel solcelle) og legges til rette for bruk av ulike energikilder.</p> <p>c. Legge til rette for å kunne ta i bruk alternative energikilder (for eksempel jordvarme, varmelagring mv).</p>
	Økologi/ uteområder	a. Alle studiesteder skal ha en plan for sine uteområder, både med tanke på å se områdene i sammenheng med bygningsmassen for øvrig og hvordan bidra til å opprettholde artsmangfoldet.
	Innkjøp og anskaffelser innenfor eiendoms- og driftsområdet	<p>a. Miljøstandarder ved anskaffelse av møbler, inventar og utstyr skal etableres, og årlige anskaffelsene skal reduseres til et minimum.</p> <p>b. Bruken av papir til kopi- og print skal reduseres.</p> <p>c. Kartlegge og fase ut eventuelle miljøskadelige stoffer.</p>
LDH	Håper på tillatelse av eier til å få installert solcellepaneler på tak og fasade av høgskolebygget	
MF	Jobber med en utvidet og sikker sykkelparkering med bakgrunn i økt antall ansatte som sykler til jobb.	
NHH	Miljøstrategi er under utarbeidelse. Andre tiltak er utvikling av innkjøpsfunksjon, redusere bruk av kopipapir, redusere energiforbruk og restavfallsmengde, øke sorteringsgrad, kun innkjøp av el-biler, legge til rette for økt bruk av sykkel.	
NMBU	NMBU har en høring på miljøhandlingsplanen i disse dager. Her ber vi ansatte og studenter om innspill på fremtidig miljøarbeid.	

Oversikten over hvilke tiltak NMBU har gjort er listet under. Den er også tilgjengelig i [pdf-form her](#). For mer konkret informasjon om de ulike tiltakene anbefaler vi årsrapporten vår. [Dere finner denne her](#).

Noen av NMBUs miljøtiltak:

-I 2019 bevilget ledelsen 2,5 millioner kroner ekstra til solcelleanlegg på Ås gård.

Anlegget har nå vært i drift i noen måneder og ble formelt åpnet 24.9.20.

-Bygdebike er Ås sin egen «bysykkelordning». Bygdebike er en studentidé som NMBU har utviklet videre i samarbeid med Ås kommune. I 2016 satte vi i gang et prøveprosjekt, som i 2018 ble evaluert og revidert. Ordningen er utvidet fra 50 til 100 sykler. 21 parkeringsplasser er så langt opprettet i appen. Syklene er tilgjengelige fra april til primus november på Campus Ås, Pentagon og på togstasjonen i Ås. Det koster fem kroner for en halvtime leie av sykkel.

-Årlig sykkeldag og sykle-til-jobben kampanje i samarbeid med Ås kommune. «La bilen stå så ofte du kan»- kampanje 2019. Vintersykkelfest 2019 i samarbeid med Ås kommune og Naturvernforbundet. Europeisk mobilitetsuke 16.-22. september 2020 sammen med Ås kommune og syklistenes landsforbund (heldigital). Vitenparken, Ås kommune og NMBU arrangerte nattevandring med bærekraftsmålene fredag 11. oktober 2019. Arrangementet hadde fokus på FNs bærekraftsmål og miljørelatert forskning på NMBU.

-70 elbilladeplasser er i dag tilgjengelige på NMBU. Etter flytting av Veterinærhøgskolen øker det til 89. Elleve registrerte el-biler, ni elektriske parkbiler og en elektrisk hjullaster inngår i bilparken vår.

-NMBU har i flere år samarbeidet med Ås kommune om å utvikle kollektivtilbudet til og fra Ås. Studenter har vært viktige pådrivere for å få til forbedringer. Forbedringer de siste årene har vært: to tog i timen fra Oslo, færre soner til Ås (billigere billetter) og buss hvert femte minutt mellom Ski og Drøbak i rushtiden.

-I januar 2020 var Ås kommune og NMBU i møte med Ruter, og i mars samarbeidet vi om å gjennomføre en spørreundersøkelse. Tema som vi skal jobbe videre med er: rabatt for ansatte på Ruter månedskort, mulighet for å få VY-buss til Korsegården på Ruter månedskort og informasjonskampanjer i forbindelse med flytting av Veterinærhøgskolen.

-Sykkelstativer ved hvert bygg Vi har årlige planer for oppgradering. Ved Veterinærbygningen kommer det flere stativer, også med tak over. Ny handlingsplan for oppgradering av garderobes på tvers av Campus i 2019: Vinteren 2019/2020 bygget vi dame- og herregarderobe med dusjer på Husdyrfagbygningen. I tillegg har dusjene i underetasjen på Tårnbygningen fått en kosmetisk oppgradering, i samarbeid med Handelshøgskolen. Egen sykkelreparasjonsstasjon ved BUA

-NMBU har vært involvert i Ås kommune sin nye «gå- og sykkelstrategi»

-En egen reisepolicy er utviklet, med mål å øke antallet miljøvennlige reiser og erstatte fysiske møter med nettbaserte møter. Betydelig investering i digitale møteverktøy er gjort de siste årene, både på møterom og på kontorer.

-NMBU kjøper elkraft med opprinnelsegaranti fra vannkraft. Dette reduserer våre klimagassutslipp fra el med 10.900 tonn CO2 per år.

-Gamle, utette vannledninger på og rundt campuser skiftet ut. Vannforbruket er nå 1/3 av hva det var for noen år siden.

-Begge Campus får varme fra miljøvennlige fjernvarmeanlegg. NMBU har vært pådriver for fjernvarmeanlegget på Campus Ås som benytter skogsflis som energikilde.

-Ved bruk av energioppfølgingssystemet EOS er betydelig arbeid nedlagt i utvikling av gode rutiner for overvåking av energi og vannforbruk.

	<p>-Bedre ordninger for resirkulering i kantiner og i studentarealer har de siste årene vært prioritert ved NMBU.</p> <p>-Fortsatt er det betydelig forbedringspotensial på resirkulering og reduksjon av avfall: gjenvinningsgraden har de siste årene vært på ca. 65 % gjenvinningsgrad. I 2021 lyser vi ut nytt anbud hvor økt resirkulering er sentralt. Oppfølging og forbedring vil være prioritert i 2021. I kantinene samarbeider NMBU med SiÅs for forbedring innen resirkulering. Engangsutstyr kan nå leveres i matavfall.</p> <p>-NMBU har et eget anskaffelsesreglement som tar hensyn til livssyklus kostnader, miljømessige konsekvenser, etikk, samfunnsansvar, innovasjon og universell utforming.</p> <p>-Campusplan har NMBU en målsetting om 10% arealeffektivisering av bygningsmassen innen 2023 med utgangspunkt i 1.1.2014. Planen skal sikre effektiv forvaltning av bygningsmassen og sikre arealeffektive, miljøvennlige og fremtidsrettede løsninger som legger til rette for moderne arbeids- og læringsformer.</p> <p>-I de senere årene har Urbygningen, Jordfagsbygningen og TF blitt renoveret i tillegg til nytt gårdsbruk og Veterinærbygg (2020). Gamle og utslitte lokaler har blitt revet eller tatt ut av bruk. Det nye veterinærbygget er godkjent som passivhus og leveres med 1800 kvm grønt tak. TF-bygningen ble rehabilitert ferdig i 2018 og levert med solceller på taket, grønt tak og mer effektiv energistyring</p> <p>-Bilene i parken er el-biler, de har batteridrevne hekksakser, regnbed og de har «seinslått» på områder med mye blomster for å gjøre livet bedre for bier og humler. Parken har i flere år hatt en restriktiv bruk av kjemikalier og de har investert i en maskin som dreper ugress med damp. Maskinen har gjort at parken ikke lenger bruker plantevernmidler.</p>
NTNU	<p>Utlån av el-biler til ansatte. Flere fakultet&fellesadm.enheter har kjøpt el-sykler. Fokus på gjenbruk av inventar og møbler i alle byggeprosjekt, møbler som ikke gjenbrukes i prosjekt registreres på gjenbrukstorget (egen intern nettside)</p> <p>Deltar i et prosjekt sammen med fylkeskommunen og utvalgte offentlige aktører hvor vi ser på muligheter for gjenbruk av byggematerialer, hvor målet for prosjektet er å utvikle og ta i bruk en digital plattform for brukte byggematerialer som gir bedre økonomi og miljøregnskap for offentlige byggherrer, og å stimulere til nye sirkulære løsninger i bygg og anleggsbransjen. BOA – prosjekter (bidrag- og oppdragsfinansierte prosjekter), spesielt bidragsprosjekter inneholder ofte digitaliserings- og/eller bærekraftige elementer. Er i gang med å etablere solceller på våre bygg og har utført en rekke tiltak knyttet til bedre utnyttelse av fjernvarmeanlegget vårt.</p> <p>Av litt større tiltak jobbes det med å etablere kvalitetsmål for bygg og utomhus som skal gjelde for all fremtidig campusutvikling ved NTNU. Kvalitetsmålene er en presisering av NTNUs funksjonelle behov utover forskriftskrav og standarder og gjelder for blant annet arkitektur, bygningsstruktur, teknikk, akustikk, utomhus, logistikk, energi og miljø. Generelt sier kvalitetsmålene at bygg og utomhus skal utvikles med god funksjonalitet og en nøktern og bærekraftig standard. Ved campussamling for NTNU i Trondheim skal den nye campusen utvikles med ambisiøse miljøløsninger inkludert bygningsmasse som produserer mer energi enn den bruker, utslippsfrie transportløsninger og annen infrastruktur som kan stimulere til både ny forskning og nye arbeidsplasser. Eksempler på tiltak som beskrives i kvalitetsmålene er at campus bygges slik at ny aktivitet ikke skal øke dagens klimagassutslipp og bidrar til et nullutslippsområde på sikt, utbyggingen skal gjennomføres med utslippsfrie anleggsplasser så langt som det er teknisk mulig, avfall og kapp fra anleggsplass skal minimeres for å redusere total materialbruk, ren, tørr, ryddig og støvfri anleggsplass</p>

	skal legges til grunn, campus skal bidra til å ivareta og øke biologisk mangfold, det skal være attraktivt og enkelt å reise kollektivt til og fra campus mm.
OsloMet	OsloMet arrangerer årlig et gjenbruksmarked for møbler. Det er i tillegg avsatt et areal i et av våre bygg for mindre gjenstander (inventar/møbler) der ansatte og studenter kan ta med seg gjenstander de har bruk for. Universitetsbiblioteket arrangerer loppemarkeder for utrangerte bøker/tidsskrifter. Studentparlamentet og studentforeningene ved OsloMet har stort fokus på bærekraft. Studentpuben Samfunnet Bislett arrangerer jevnlig byttekvelder for klær. Studentparlamentet arrangerer sammen med universitet en bærekraftsuke for studentene i november i år
Samisk	Våre tiltak går først og fremst av faglig art der bærekraft og klimaforandringer fra et arktisk og urfolks perspektiv er sentrale temaer i de aller fleste av studiene og forskningen vår. På den administrative siden handler det for oss først å fremst om å unngå unødvendige reiser og å bruke videokonferanser, noe vi har jobbet målrettet med over mange år. El-biler er fremdeles ikke et veldig hensiktsmessig alternativ på Finnmarksvidda, samtidig som vi har en ny, moderne og relativt energieffektiv campus. Fremover vil vi derfor f.eks se på hvordan vi kan redusere reiseaktiviteten knyttet til gjesteforeleserne våre. Det er der vi har det største og mest realistiske potensialet vi kan hente ut.
UiA	Egen handlingsplan for miljø- og klima. Elbiler, solceller/energibrønner, tilrettelegging for syklende, søppelsortering, egen miljøavtale med Statsbygg.
UiB	<ul style="list-style-type: none"> • UiB har ansatt fem studentpraktikanter "bærekraftspiloter", som skal bidra med forslag til tiltak for et grønnere UiB. • UiB har arrangert gjenbruksmarked i Grieghallen hvor inntekten gikk til Kirkens Bymisjon og "gled en som gruer seg til jul". • Ellers kan det jo nevnes at vi i samarbeid med Syklistenes Landsforening skal gjøre UiB til et sykkelvennlig universitet og at vi har blitt plastsmart partner (jobber med plastproblematikken via forskning og formidling i plastnettverk for stipendiater og forskere, ser på eget forbruk og hvordan hindre plast på avveie, organiserer ryddeaksjoner og har opprettet spleis for UiB til årets tv-aksjon). • Kan også nevne EIA og ØKA sin workshop på sirkulære møbelanskaffelser i samarbeid med kommune og fylkeskommune, samt EIA sitt interne gjenbruksmarked i Kalfarli. • I samarbeid med <i>Sammen</i> skal UiB arrangere "miljøuka" første uke i november. Her vil vi ha ulike temadager for å sette fokus på miljø og engasjere studenter og ansatte.
UiO	Egen miljø- og klimastrategi. UiO utarbeider i høst en mobilitetsplan, utifra et ønske om å bidra til en fremtidig situasjon der flere studenter, ansatte og gjester transporterer seg til, fra og på campus på en miljøvennlig og helsefremmende måte. Prosjektet vil søke spesielt å ivareta behovet til grupper med spesielle behov (barnefamilier, funksjonsnedsettelse ol.) og sees opp mot UiOs øvrige personalpolitiske målsetninger. Prosjektplanen er per september til drøfting med tjenestemannsorganisasjonene. Om elbilpool for UiOs ansatte: https://www.uio.no/for-ansatte/drift/transport/elbilpool/ UiO har etablert en ordning for gjenbruk av møbler og inventar, der ansatte kan levere inn og hente ut møbler og inventar ved behov. Gjenbruksordningen forvaltes av Eiendomsavdelingen. Intern gjenbruk av IT-utstyr har ikke per i dag en tilsvarende ordning, men overskuddsutstyr som kan gjenbrukes formidles internt i IT-

	<p>organisasjonen. UiO har imidlertid inngått en avtale med firmaet 3stepIT, som dels sørger for sikker avhending av IT-utstyr og mobiltelefoner som ikke kan brukes, og dels forlenge levetiden gjennom å videreselge utstyr til nye eiere – dette mot tilbakeføring av en andel av restverdien til UiO. I avtalen inngår videre at utstyr som ikke lenger har bruksverdi, resirkuleres gjennom ISO14001-sertifiserte partnere. Om gjenbruk av møbler og inventar: https://www.uio.no/for-ansatte/drift/eiendomstjenester/mobler-inventar/mobler-til-gjenbruk/</p> <p>UiO har nylig gjennomgått prinsippene for arbeid med anskaffelser for å tydeliggjøre ansvar for å redusere klimaavtrykket. I forslag til reviderte prinsipper inngår det blant annet å vurdere standardkrav for innhenting av klimadata fra leverandørene, samt å tydeliggjøre ansvar hos ledere med fullmakt til å godkjenne bestillinger. Reviderte prinsipper for anskaffelser legges frem tidlig i 2021.</p> <p>UiO reviderer i høst også retningslinjer for bevertning og retningslinjer for representasjon, med den hensikt å innarbeide tiltak som i større grad tar hensyn til klima og miljø. Det er foretatt en generell forenkling og tydeliggjøring av retningslinjene, særlig retningslinjene for bevertning. Utkast til nye retningslinjer for bevertning og retningslinjer for representasjon sendes ut på intern høring til aktuelle enheter i løpet av september/oktober 2020. Det tas sikte på en formell godkjenning av forslagene i løpet av oktober 2020.</p> <p>Krav til fossilfri transport og energieffektive transportløsninger fra eksterne leverandører, er innarbeidet i UiOs anbudsprosesser og standardkontrakter. UiO jobber også med å samordne bestillinger, for å redusere antallet leveranser. Blant annet er det innført miljøgebyr ved bestillinger under et gitt totalbeløp</p>
UiS	<p>Bytte-bu (bytteøkonomi og gjenbruk), Grønn dag, El-biler HjemJobbHjem (Kollektivtransportordning for ansatte) Kildesortering, Blomstereng, Fotocelle/timer på lys, Fotocelle vannforbruk Bysykler, Planlegger energisentral på Campus</p>
UiT	<p>Har en egen handlingsplan for bærekraft og miljøledelse</p>

9. Lenker til mer informasjon

9.1. Lenker til miljøstrategier, miljøregnskap og miljøsertifisering

Lenker til miljøstrategier:

Fra NTNU: <https://www.ntnu.no/miljo/miljoambisjon>.

Fra Universitetet i Oslo: <https://www.uio.no/om/strategi/miljo/eiendom/miljoklimastrategi/>

Mer informasjon om miljøregnskap:

Lenke til UiBs miljøregnskap som ble presentert for universitetsstyret i oktober 2020, finnes her: <https://www.uib.no/aktuelt/135056/uibs-klimaregnskap-er-klart>

HiØ: Miljøkartlegging av Høgskolen i Østfold, klimagassregnskap for transport, energi, innkjøp og avfall (2013) : <https://norsus.no/publikasjon/miljokartlegging-av-hogskolen-i-ostfold-hogskolens-klimagassregnskap-for-transport-energi-innkjop-og-avfall/>

Mer informasjon om miljøsertifisering

HVL: <https://www.hvl.no/om/miljofyrtarn/>

UiB: <https://www.uib.no/hms-portalen/30765/miljøfyrtårn>

9.2. Lenker til reisepolicyer

NMBU: [NMBUs reisepolicy.](#)

NTNU: <https://innsida.ntnu.no/wiki/-/wiki/Norsk/Retningslinjer+for+reise>

UiO: <https://www.uio.no/for-ansatte/ansettelsesforhold/reise/miljo/index.html>

UiO skriver følgende om sine prinsipper for tjenestereiser: Det er et hovedprinsipp i retningslinjer for tjenerreiser ved UiO at hensyn til miljø og bærekraft skal søkes ivaretatt ved planlegging og ved gjennomføring av reisen. Før en reise foretas, skal det vurderes nøye om reisen er nødvendig og om den kan erstattes med telefonmøter, videokonferanse eller liknende. Der reise vurderes som nødvendig, skal annet transportmiddel enn fly vurderes. UiOs reisepolicy for ansatte gir tips, råd og veiledning knyttet til hvordan man kan reise på en mer miljøvennlig måte, og oppgir vurderinger knyttet til blant annet klima og miljø som skal gjøres før man planlegger reisen. I perioden november 2019 til mai 2020 forhandlet KMD og hovedsammenslutningene ny særavtale om dekning av utgifter til reise og kost utenfor Norge, samt ny særavtale om dekning av utgifter til reise og kost innenlands. Partene ble enige om at de innen februar 2021 vil gjennomgå reiseavtalene i sin helhet med tanke på å tilpasse avtalene til dagens arbeidsliv og organisering. Partene vil herunder særlig vurdere blant annet hvordan klima -og miljøhensyn kan ivaretas på tjenestereiser. Det partene kommer til enighet om innen februar 2021 vil kunne legge nye føringer for UiOs reisepolicy.

Enklere bestillingsløsning for tog blir ivaretatt ved overgang til ny leverandør ved årsskifte 2020/2021, der Berg-Hansen er valgt som ny leverandør for BOTT. Reiseportalen til Berg-Hansen har som den eneste reiseoperatøren i Norge integrert bestillingsløsningen fra Vy for tog. Ved overgang til ny reiseoperatør vil UiO også innskjerpe interne rutiner for reisebestilling.

UiB har sendt inn sin reisepolicy:

Reisepolicy

Reisepolicyen inneholder en reiseplanlegger og veiledende retningslinjer for flyreiser.

Reiseplanlegger

Mindre reising generelt og færre flyreiser spesielt, vil ikke bare ha en positiv innvirkning på miljø og klima, men også føre til økonomiske og tidsmessige besparelser. Alle ved UiB oppfordres derfor til å begrense sin reisevirksomhet ved å overvåke sine klimagassutslipp og sette seg personlige mål for å redusere dem.

Sjekkliste for reiseplanlegging

1. Vurdere alternativer

- Er denne reisen faktisk nødvendig?
- Kan reisen erstattes av videokonferanse?
- Kan jeg bruke et annet transportmiddel enn fly?
- Kan jeg droppe flyet en vei? Alle monner drar. Tog én vei svarer til (nesten) halvering av utslippene på reisen.

2. Planlegge, prioritere og kombinere

- Kan flere korte reiser slås sammen?
- Kan jeg gjøre flere ting samtidig? Kanskje kan en sensor også holde et seminar, eller kanskje skal du og samarbeidspartneren uansett på samme konferanse og kan legge et møte samtidig?
- Kan jeg unngå å fly inn sensorer? Kanskje holder det med at én sensor flys inn, mens en kan være med via videokonferanse?

3. Minske klimafotavtrykket ved egne arrangementer

- Interne møter/seminarer skal være kortreiste.
- Unngå derfor å legge interne møter/seminarer til steder man må fly til.
- Vurder om Skype for business (andre løsninger) kan være et alternativ.

Verktøy for oversikt over individuelle klimagassutslipp

CET-senteret har utviklet en karbonmåler som UiB vurderer å videreutvikle slik at den kan benyttes av alle ansatte og studenter. CET Carbon Tracker estimerer klimagassutslipp (kg CO₂e) fra:

1. Egne reiser (arbeidsreiser med forskjellig fremkomstmiddel)
2. Organiserte møter (flyreiser av deltakere).

Ved en eventuell videreutvikling av CET Carbon Tracker, kan verktøyet brukes i forbindelse med planlegging og prioritering av egne reiser og organisering av møter. Den gir også mulighet for å sette utslippsmål, og kan brukes til å holde oversikt over totale utslipp. Man registrerer tilbakelagt tid med forskjellige transportformer, og CET Carbon Tracker beregner og viser grafisk CO₂e-estimerer for individuelle reiser/møter, og aggregerte CO₂e-utslipp over tid.

Veiledende sjekkliste for prioritering av flyreiser

Listen er en veiledning for den enkelte og enhetene i arbeidet med å redusere utslipp fra reiser. Listen er satt opp for å skjerme den faglige og strategiske aktiviteten, slik at reiser knyttet opp mot faglig aktivitet og reiser for å ivareta universitets interesser gis prioritet. Det blir likevel opp til hver enkelt enhet å gjøre den endelige vurderingen av hvilke reiser som skal gis prioritet. Følgende formål bør gis prioritet:

- Nødvendige faglige reiser for datainnsamling
- Samarbeidsprosjekter hvor møter ikke kan gjennomføres på video e.l.
- Presentasjoner på konferanser
- Reiser for å ivareta UiBs interesser på ulike nivå (f.eks. møter med KD, forhandlinger, strategimøter)

9.3. [Vedlegg til Leiekontrakt mellom Statsbygg og Universitetet i Agder](#)

MILJØAVTALE

1. Innledning

Utleier og Leietaker skal samarbeide om å heve og videreutvikle leieobjektets miljøstandard i leieperioden. Med hevet miljøstandard menes å redusere leieobjektets klimagassutslipp, at forvaltningen og driften av eiendommen skal fremme ombruk og resirkulering, samt redusere

miljøbelastningen knyttet til innkjøp, og fremme miljøvennlig transport, hensynta behov for klimatilpasning og ivareta eller øke biologisk mangfold.

Miljøtiltak kan også gi andre positive effekter som bedre arbeidsmiljø og mer moderne miljøvennlige lokaler.

For å heve miljøstandarden skal partene vurdere muligheten for å gjennomføre energibesparende tiltak («**Energitiltak**»). Partene skal også i leieperioden vurdere mulighetene for å gjennomføre andre tiltak som kan heve eiendommens og leieobjektets miljøstandard («**Miljøtiltak**»), for eksempel bygningsmessige endringer, innarbeiding av nye tekniske installasjoner eller endring av drifts- og bruksrutiner for eiendommen og leieobjektet, som for eksempel forbedret avfallshåndtering, samt økt bruk av brukte materialer i prosjekter.

I vurderingen av tiltak er det eiendommens totale CO₂ fotavtrykk sammen med opplevd kvalitet som vurderes. I noen tilfeller vil det for eksempel være fornuftig å øke bruken av noen rom/areal slik at man slipper å bygge flere m² selv om dette medfører økt energi per m².

Der partene blir enige om å gjennomføre Energi- og/eller miljøtiltak, skal disse beskrives i en tiltaksplan. Tiltaksplanen skal også inneholde en prosjektbeskrivelse og en fremdriftsplan, samt en estimering av kostnad og besparelsen som følge av tiltaket.

2. Miljømøte

Partene skal en gang i året gjennomføre et miljømøte hvor partene skal vurdere mulighetene for å gjennomføre Energi- og miljøtiltak. Møtet innledes med en gjennomgang av partenes miljømålsetninger. Mulige miljø- og energitiltak sees i sammenheng med planer for utvikling og vedlikehold av eiendommen.

Aktuelle temaer til miljømøtets agenda kan eksempelvis være energibruk, avfallshåndtering, materialvalg ved innkjøp¹ og transport. Der partene avtaler gjennomføring av Energi- eller miljøtiltak skal disse som angitt under punkt 1 inntas i en Tiltaksplan.

3. Miljømål og indikatorer

Partene er enige om følgende miljømål og indikatorer i perioden:

Fremme miljøvennlig transport og redusere antall fossildrevne biler

- o Vurdere å øke andel parkeringsplasser med avgift og/eller øke parkeringsavgiften
- o Reservere flere parkeringsplasser for el-biler
- o Bedre ladeinfrastruktur til el-kjøretøy
- o Vurdere andre tiltak for mindre bruk av bil til/fra campus

Redusere klimagassutslipp

- o Identifisere og analysere kilder for energibruk og utvikle tiltak for reduksjon
- o Redusere energibruk per bruker (student/ansatt)

Redusere avfallsmengde, øke sorteringsgrad og fremme gjenbruk

- o Redusere avfallsmengde på campus
- o Øke sorteringsgraden av avfall

Arbeide for arealoptimalisering/ arealutvikling

o Gjennomføre analyser av arealbruk og etablere tiltak på bakgrunn av disse

☐ *Arbeide for en økt andel miljøvennlige anskaffelser*

4. Kostnader og besparelser ved Energi- og miljøtiltak

Kostnaden og besparelsen ved Energi- og/ eller miljøtiltaket estimeres av Utleier.

Partene forutsetter at Energiltaket vil medføre en reduksjon av leietakers årlige energikostnader. (Med energi forstås faktisk energiforbruk notert over eiendommens og leieobjektets målerinntak.) Videre kan miljøtiltak også medføre reduserte kostnader. F.eks. vil økt sorteringsgrad og økt antall fraksjoner kunne medføre reduserte miljøkostnader. Estimert Energi- og miljøbesparelse skal fremgå av Tiltaksplanen.

Besparelsen er ikke kun knyttet til reduserte kostnader, men vil også være knyttet til blant annet reduserte CO2-utslipp og redusert miljøbelastning.

5. Finansering

Finansering av tiltak kan skje ved at Leietaker bekoster disse direkte eller at det inngås avtale mellom Leietaker og Utleier om at Utleier bekoster tiltakene på vegne av Leietaker enten via avtale om Bygningmessige arbeider etter regning eller gjennom en tilleggskontrakt med økt leie («Grønne kontrakter»).

Kostnadsfordeling mellom partene avtales utfra fremtidige vedlikeholds- og utskiftingsbehov.

6. Gjennomføring av Energi- og miljøtiltak

Ved gjennomføring av Energi- og miljøtiltak er utleier ansvarlig for prosjektering og utførelse med mindre annet særskilt avtales. Utleier er ansvarlig for å innhente nødvendige tillatelser i forbindelse med gjennomføring av tiltak.

Leietaker skal medvirke til gjennomføring av tiltak ved å gi utleier og andre adgang til leieobjektet. Utleier plikter å varsle leietaker med en rimelig frist før gjennomføring av de enkelte tiltak. Arbeidene ved gjennomføring av tiltakene skal utføres på en slik måte at de er minst mulig til ulempe for leietakers virksomhet i leieobjektet.

7. Bruker-/driftstiltak

Partene skal gjennom sin bruk, sin drift, sitt vedlikehold og sin utvikling av leieobjektet og eiendommen tilstrebe miljømessig gunstige løsninger.

8. Avtalens gyldighet

Avtalen gjelder fra signering. Avtalen revideres første gang etter at UiAs «Utviklingsplan for miljø og klima» er godkjent. Etter første gangs revisjon, revideres avtalen hvert 5 år. Revisjon av avtalen skal også gjennomføres dersom det forekommer vesentlige endringer i forutsetningene for avtalen. for utleier, sted/dato